

Приватне акціонерне товариство
Аудиторська фірма «Де Візу»

На виконання договору про
надання послуг №242 від 19.08.2014

Компанія «Financial Markets
International Inc. (FMI)», що впровад-
жує Програму розвитку фінансового
сектору (Програма «USAID/FINREP-II»)

РЕКОМЕНДАЦІЇ (ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ)

**щодо застосування МСФЗ
для цілей ведення бухгалтерського обліку
і складання фінансової звітності
недержавними пенсійними фондами**

Схвалені Національною комісією, що здійснює держав-
не регулювання у сфері ринків фінансових послуг,
реципієнтом Програми «USAID/FINREP-II»

Київ 2015

**Рекомендації (інструктивні матеріали)
щодо застосування МСФЗ для цілей
ведення бухгалтерського обліку
і складання фінансової звітності
недержавними пенсійними фондами**

Схвалені Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, реципієнтом Програми «USAID/FINREP-II»

ЗМІСТ

I. Загальні положення.....	3
2. Вибір облікових політик.....	5
2.1. Загальні вимоги до вибору та встановлення облікових політик.....	5
2.2. Елементи облікової політики.....	5
2.3. Зміни облікових політик та відображення їх у звітності.....	7
3. Визнання та оцінка елементів фінансової звітності.....	9
3.1. Елементи фінансових звітів та критерії їх визнання.....	9
3.2. Оцінка елементів фінансової звітності.....	10
3.2.1. Бази (основи) оцінки.....	10
3.2.2. Оцінка справедливої вартості.....	11
3.2.3. Вимоги до оцінки активів Н ПФ.....	12
3.2.4. Справедлива вартість фінансових активів і фінансових зобов'язань за умови існування активного ринку.....	12
3.2.5. Справедлива вартість фінансових активів і фінансових зобов'язань за умови відсутності активного ринку.....	13
3.3.1. Грошові кошти та їх еквіваленти.....	14
3.3.2. Депозити (крім депозитів до запитання).....	16
3.3.3. Боргові цінні папери.....	20
3.3.4. Інструменти капіталу.....	23
3.3.5. Інвестиційна нерухомість.....	24
3.3.6. Дебіторська заборгованість.....	25
3.4. Визнання та оцінка зобов'язань пенсійного фонду.....	26
3.5. Визнання та оцінка доходів пенсійного фонду.....	26
3.6. Визнання та оцінка витрат пенсійного фонду.....	27
4. Основні вимоги до фінансової звітності.....	28
5. Примітки до фінансової звітності.....	30
5.1. Загальні вимоги щодо формування та подання приміток до фінансової звітності.....	30
5.2. Вимоги до розкриття інформації відповідно до МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення».....	32
5.3. Основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності.....	32
5.4. Суттєві положення облікової політики.....	33
5.5. Істотні облікові судження, оцінні значення і припущення.....	33
5.6. Розкриття інформації щодо використання справедливої вартості.....	34
5.7. Нові МСФЗ та їх вплив на фінансову звітність.....	35
5.8. Рекласифікації у фінансовій звітності за звітний рік порівняно з фінансовою звітністю попереднього року та виправлення помилок.....	36
5.9. Розкриття інформації, що підтверджує статті, подані у звітності.....	36
5.10. Розкриття іншої інформації (за наявності).....	41

Додатки

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Рекомендації щодо застосування МСФЗ для цілей ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності недержавними пенсійними фондами (далі – Рекомендації) розроблені відповідно до Плану заходів щодо запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у небанківських фінансових установах, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 22.12.2011 р. № 788, та з урахуванням положень законодавства України і Європейського Союзу для забезпечення єдиного підходу до підготовки фінансової звітності недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та Міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ) і мають рекомендаційний характер.

1.2. Рекомендації розроблені з метою надання методичної допомоги працівникам Нацкомфінпослуг для забезпечення належного нагляду за повсякденною діяльністю НПФ з ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та учасникам ринку для сприяння у виборі облікових політик, визнанні та оцінці елементів фінансової звітності, а також підготовці фінансової звітності відповідно до МСФЗ.

1.3. Згідно з ч. 1 ст. 12¹ Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» для складання фінансової звітності застосовуються МСФЗ, якщо вони не суперечать зазначеному Закону та офіційно оприлюднені на веб-сайті Міністерства фінансів України (далі – МФУ). Під час розроблення Рекомендацій враховувалось, що редакція МСФЗ, розміщена станом на 30.11.2014 р. на сайті МФУ, в окремих випадках може не відповідати актуальній редакції МСФЗ. НПФ повинні застосовувати зазначені Рекомендації в частині, що не суперечить розміщеній на веб-сайті МФУ редакції МСФЗ.

1.4. Рекомендації ґрунтуються на вимогах МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення» (далі – МСБО 26), який розглядає програму пенсійного забезпечення як суб'єкт господарювання, що звітує відокремлено від працедавців учасників програми. МСБО 26 для НПФ має пріоритет над іншими МСБО і МСФЗ, якщо вони висувають різні вимоги до визнання, оцінки, подання та розкриття інформації у фінансовій звітності. МСБО 26 застосовується незалежно від виду НПФ, складу засновників, структури та джерел внесків.

1.5. Згідно з МСБО 26 програми пенсійного забезпечення можуть бути програмами з визначеним внеском або з визначеною виплатою. Відповідно до чинного законодавства в Україні діють виключно недержавні пенсійні фонди, які відносяться до пенсійних програм зі встановленими внесками. Ці Рекомендації не включають будь-яких положень щодо пенсійних програм зі встановленими виплатами.

1.6. Програми пенсійного забезпечення з визначеним внеском передбачають, що сума майбутніх виплат учасника визначається за внесками працедавця, учасника (або обох), а також за ефективністю операційної діяльності та прибутками фонду від інвестицій.

1.7. МСБО 26 не вимагає залучення актуаріїв, але дозволяє звертатися до них за консультаціями стосовно визначення розміру майбутніх виплат, якого можна досягти, базуючись на поточних внесках, змінних розмірах майбутніх внесків та доходів від інвестицій.

1.8. Рекомендації враховують вимоги МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» (далі – МСФЗ 9), який замінює собою МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (далі – МСБО 39). Відповідно до рішення Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – РМСБО) від 20.02.2014 р. МСФЗ 9 обов'язковий до застосування починаючи зі звітності за 2018

рік, проте дозволяється його дострокове застосування. Станом на 30.11.2014 р. на сайті МФУ опубліковані МСФЗ 9 і МСБО 39 (в частині, що стосується знецінення фінансових інструментів та хеджування). Отже, в Україні суб'єкти господарювання в частині визнання, класифікації та оцінки всіх фінансових інструментів повинні користуватися МСФЗ 9, а з питань їх знецінення та операцій хеджування – МСБО 39. НПФ повинен прямо вказати в Примітках до фінансової звітності, що МСФЗ 9 застосовується достроково.

1.9. Рекомендації не визначають форми фінансової звітності. НПФ повинні використовувати форми фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Рекомендації містять посилання на форми звітності про діяльність недержавного пенсійного фонду, яка згідно з п. 14 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» не входить до сфери дії МСФЗ і порядок складання, формування та подання якої регламентується відповідним Положенням, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 27.10.2011 р. № 674 «Про затвердження Положення про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення».

1.10. Рекомендації охоплюють питання:

- вибору облікових політик;
- визнання та оцінки елементів фінансової звітності;
- вимог до фінансової звітності;
- приміток до фінансової звітності.

1.11. Усі питання, що не знайшли відображення в цих Рекомендаціях, вирішуються відповідно до чинної редакції МСФЗ. Додержання чинної редакції МСФЗ та виконання їхніх вимог забезпечує подання достовірної фінансової звітності.

1.12. Прийняті нові МСФЗ та оновлені їх діючі редакції повинні застосовуватися НПФ відповідно до перехідних положень, що супроводжують видання нових МСФЗ та внесення до них змін.

1.13. У разі виникнення суперечностей між цими Рекомендаціями та МСФЗ пріоритет в обов'язковому порядку слід віддавати саме МСФЗ.

2. ВИБІР ОБЛІКОВИХ ПОЛІТИК

2.1. Загальні вимоги до вибору та встановлення облікових політик

2.1.1. Основні вимоги до облікових політик встановлені МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (далі – МСБО 8). Облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані НПФ при складанні та поданні фінансової звітності. Раді НПФ необхідно обрати облікові політики та послідовно їх застосовувати.

2.1.2. При виборі облікових політик слід використовувати таку редакцію МСФЗ, яка є актуальною на дату складання фінансової звітності.

2.1.3. Якщо прийнято рішення про дострокове застосування нововведеного МСФЗ (за умови, що МСФЗ дозволяє дострокове застосування), Рада НПФ повинна внести доповнення до облікових політик і застосовувати їх для складання фінансової звітності. Якщо перше застосування нововведеного МСФЗ впливає на поточний період (чи на будь-який попередній період) або матиме такий вплив (за винятком того, що неможливо визначити суму коригування), або може мати вплив на майбутні періоди, то необхідно розкривати інформацію, передбачену п. 5.7.2 цих Рекомендацій. Інформація щодо рішення про дострокове застосування нововведеного МСФЗ повинна бути зазначена у відповідному розділі Приміток до фінансової звітності (див. п. 5.7 цих Рекомендацій).

2.1.4. Якщо МСФЗ конкретно не застосовується до операції, іншої події або умови, облікові політики, застосовані до такої статті, визначаються шляхом застосування альтернативних вимог, що передбачені МСФЗ. При цьому Рада НПФ визначає облікові політики, застосовні до такої статті, самостійно з урахуванням вимог п. 10 МСБО 8.

При виборі облікових політик слід посилається на прийнятність наведених далі джерел та враховувати їх у низхідному порядку:

- а) вимоги в МСФЗ, у яких ідеться про подібні та пов'язані з ними питання (метод аналогії);
- б) визначення, критерії визнання та концепції оцінки активів, зобов'язань, доходу та витрат у Концептуальній основі фінансової звітності (далі – КОФЗ).

При самостійному виборі облікових політик мають враховуватися найостанніші положення інших органів, що розробляють та затверджують стандарти, які застосовують подібну концептуальну основу для розробки стандартів, інша професійна література з обліку та прийняті галузеві практики (у т.ч. регуляторні акти Нацкомфінпослуг), тією мірою, якою вони не суперечать вищезазначеним джерелам.

2.2. Елементи облікової політики

2.2.1. МСФЗ наводить облікові політики, які, за висновком РМСБО, дають змогу скласти таку фінансову звітність, яка міститиме доречну та достовірну інформацію про операції, інші події та умови, до яких вони застосовуються.

2.2.2. Перелік елементів облікової політики визначається Радою НПФ самостійно на підставі аналізу альтернативних облікових рішень, дозволених МСФЗ, а також з урахуванням професійного судження стосовно складання та подання інформації у фінансовій звітності.

2.2.3. До облікової політики рекомендується включати такі елементи:

2.2.3.1. Організаційні положення

2.2.3.1.1. Загальні положення (мета документа, підстави та повноваження щодо внесення до нього змін, відповідальність за дотримання тощо).

2.2.3.1.2. Робочий план рахунків (рекомендується збереження класів рахунків, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291, з додаванням субрахунків, що відображатимуть специфічні особливості обліку НПФ).

2.2.3.1.3. Процес затвердження фінансової звітності (див. п. 4.14 цих Рекомендацій).

2.2.3.1.4. Звітний період (рекомендується звітним періодом вважати період з 01 січня по 31 грудня звітного року).

2.2.3.1.5. Проміжна фінансова звітність (рекомендується проміжним звітним періодом вважати квартал, а також зробити вибір щодо подання у проміжній фінансовій звітності або повного комплексу фінансової звітності, як зазначено у п. 4.3 цих Рекомендацій, або стислої фінансової звітності та окремих пояснювальних приміток, як зазначено у п. 4.13 цих Рекомендацій).

2.2.3.1.6. Функціональна валюта (рекомендується функціональною валютою вважати українську гривню).

2.2.3.1.7. Перелік форм фінансової звітності (рекомендується зробити вибір щодо назв форм фінансової звітності, оскільки п. 10 МСБО 1 НПФ дозволяється використовувати інші назви для звітів, аніж ті, що наведені у пп. 4.3 та 4.13 цих Рекомендацій).

2.2.3.1.8. Формат представлення грошових потоків від операційної діяльності у фінансовій звітності (рекомендується зробити вибір щодо застосування прямого методу, згідно з яким розкривається інформація про основні класи валових надходжень грошових коштів чи валових виплат грошових коштів, або непрямого методу, згідно з яким прибуток чи збиток коригується відповідно до впливу операцій негрошового характеру, будь-яких відстрочок або нарахувань минулих чи майбутніх надходжень або виплат грошових коштів щодо операційної діяльності, а також відповідно до статей доходу або витрат, пов'язаних із грошовими потоками від інвестиційної чи фінансової діяльності).

2.2.3.1.9. Класифікація активів і зобов'язань на довгострокові та поточні (у зв'язку з тим, що у НПФ нормальний операційний цикл не можна чітко ідентифікувати, то рекомендується зробити припущення, що його тривалість дорівнює дванадцяти місяцям).

2.2.3.1.10. Суттєвість (рекомендується встановлювати пороги суттєвості щодо округлення даних фінансової звітності, агрегування (об'єднання) або окремого подання статей, виправлення помилок, коливання валютних курсів, операцій у проміжних періодах тощо).

2.2.3.1.11. Пов'язані сторони (рекомендується зробити вибір з переліку фізичних та юридичних осіб, наведеного в п. 9 МСБО 24, які можуть для НПФ вважатися пов'язаними).

2.2.3.2. Методичні положення

2.2.3.2.1. Фінансові активи (див. п. 3.3 цих Рекомендацій):

- класифікаційні групи фінансових активів (грошові кошти та їх еквіваленти, боргові цінні папери, інструменти капіталу, дебіторська заборгованість, інвестиційна нерухомість тощо);

- підходи до первісної оцінки та оцінки на дату звітності фінансових активів (за класифікаційними групами);
- визнання еквівалентів грошових коштів (рекомендується зробити вибір щодо прийнятого у якості класифікаційної ознаки періоду їх конвертації);
- застосовані валютні курси, методика розрахунку середньозваженого курсу для валюти;
- застосовані курси банківських металів, методика розрахунку середньозваженого курсу для банківських металів;
- відображення змін справедливої вартості фінансових активів (рекомендується такі зміни визнавати у прибутку або збитку звітного періоду, коли сталися такі зміни);
- метод обліку звичайного придбання або продажу фінансових активів (рекомендується зробити вибір методу обліку за датою операції або за датою розрахунку – див. 3.1.7 цих Рекомендацій);
- методи оцінки справедливої вартості за відсутності активних ринків;

2.2.3.2.2. Фінансові зобов'язання (див. п. 3.4 цих Рекомендацій):

- класифікаційні групи фінансових зобов'язань;
- підходи до первісної оцінки та оцінки на дату звітності фінансових зобов'язань (за класифікаційними групами).

2.2.3.2.3 Доходи та витрати (див. п. 3.5, 3.6 цих Рекомендацій):

- склад, класифікація, визнання і представлення доходів;
- склад, класифікація, визнання і представлення витрат.

2.2.4. Наведений у п. 2.2.3 перелік не є вичерпним і може доповнюватися. Рада НПФ може винести власне облікове професійне судження і закріпити його в обліковій політиці, якщо воно не суперечить МСФЗ та чинному законодавству України.

2.3. Зміни облікових політик та відображення їх у звітності

2.3.1. НПФ повинен змінити облікову політику, тільки якщо зміна:

- а) вимагається МСФЗ, або
- б) призводить до того, що фінансова звітність надає достовірну та доречнішу інформацію про вплив операцій, інших подій або умов на фінансовий стан, фінансові результати діяльності або грошові потоки НПФ.

2.3.2. Не вважається змінами в облікових політиках:

- а) застосування облікової політики до операцій, інших подій або умов, що відрізняються за сутністю від тих, що відбувалися раніше; та
- б) застосування нової облікової політики до операцій, інших подій або умов, які не відбувалися раніше або були несуттєвими.

2.3.3. Перше застосування нововведеного або оновленого МСФЗ не є добровільною зміною в

обліковій політиці. Зміни облікових політик при першому застосуванні нововведеного або оновленого МСФЗ здійснюються відповідно до вимог п. 2.1.3 цих Рекомендацій, інформація щодо такої зміни розкривається відповідно до п. 5.7.2 цих Рекомендацій.

2.3.4. Якщо зміна в обліковій політиці застосовується ретроспективно, то НПФ має коригувати залишок чистих активів на початок періоду, на який ця зміна впливає, за найперший поданий попередній період, а також коригувати інші порівнювані суми, інформація про які розкрита за кожний поданий попередній період, так, наче нова облікова політика застосовувалася завжди.

2.3.5. Якщо неможливо визначити вплив на конкретний період зміни облікової політики щодо порівняльної інформації за один або кілька поданих попередніх періодів, то НПФ має застосовувати нову облікову політику до балансової вартості активів та зобов'язань станом на початок найпершого періоду, щодо якого є можливим ретроспективне застосування та який може бути поточним періодом; НПФ має робити також і відповідні коригування залишків на початок періоду чистих активів, на який вона впливає, за той період. Якщо на початку поточного періоду неможливо визначити кумулятивний вплив застосування нової облікової політики до всіх попередніх періодів, то НПФ має коригувати порівняльну інформацію та застосовувати нову облікову політику перспективно з найбільш ранньої можливої дати.

2.3.6. Якщо НПФ застосував облікову політику ретроспективно, обов'язково подається додатковий звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного попереднього періоду, як це передбачено п. 4.3.7 цих Рекомендацій.

3. ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА ЕЛЕМЕНТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1. Елементи фінансових звітів та критерії їх визнання

3.1.1. Визнання елементів фінансової звітності

3.1.1.1. Визнання є процесом включення до звіту про фінансовий стан або до звіту про прибутки та збитки статті, яка відповідає визначенню елемента (п.п. 3.1.2–3.1.6) та критеріям визнання (п.п. 3.1.1.2–3.1.1.3).

3.1.1.2. Відповідно до п. 4.44 і 4.46 КОФЗ стаття, яка відповідає визначенню елемента, має бути визнана у звіті про фінансовий стан, якщо:

а) є ймовірність надходження до НПФ або вибуття з нього будь-якої майбутньої економічної вигоди, пов'язаної зі статтею;

б) стаття має собівартість або вартість, яку можна достовірно визначити.

3.1.1.3. Відповідно до п. 4.47 і 4.49 КОФЗ стаття, яка відповідає визначенню елемента, має бути визнана у звіті про прибутки і збитки, якщо:

а) виникає зростання (зменшення) майбутніх економічних вигід, пов'язаних зі збільшенням (зменшенням) активу або зі зменшенням (збільшенням) зобов'язання;

б) її можна достовірно виміряти.

3.1.1.4. Відповідно до п. 4.39 КОФЗ, визначаючи відповідність статті вищезазначеним критеріям, а отже, і доречність її визнання у фінансовій звітності, треба брати до уваги суттєвість.

3.1.1.5. Визнання передбачає словесний опис статті та грошову суму із включенням цієї суми до підсумків звіту про фінансовий стан та звіту про прибутки та збитки. Статті, які відповідають критеріям визнання, мають відображатися у звіті про фінансовий стан та у звіті про прибутки та збитки. Невизнання статей, які відповідають критеріям визнання, не може бути виправлене шляхом розкриття застосованих облікових політик або за допомогою приміток чи пояснювального матеріалу.

3.1.2. Активи – це ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від яких очікують надходження майбутніх економічних вигід до суб'єкта господарювання.

3.1.3. Зобов'язання – це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття із суб'єкта господарювання ресурсів, котрі втілюють у собі майбутні економічні вигоди.

3.1.4. Доходи – це збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або у вигляді зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення власного капіталу, за винятком збільшення, пов'язаного з внесками учасників.

3.1.5. Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

3.1.6. Власний капітал (чисті активи) – це залишкова частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань.

3.1.7. Особливості визнання фінансових активів

3.1.7.1. Згідно з п. БЗ.1.3 Керівництва до застосування МСФЗ 9 звичайне придбання або продаж фінансових активів визнається застосуванням обліку за датою операції або обліку за датою розрахунку. Вибір методу обліку повинен бути закріплений в обліковій політиці НПФ. НПФ застосовує використаний метод послідовно до всіх придбань та продажів фінансових активів, класифікованих однаково відповідно до МСФЗ 9.

3.1.7.2. Дата операції – це дата, коли НПФ бере на себе зобов'язання придбати чи продати актив. Облік за датою операції стосується а) визнання активу, який мають отримати, та зобов'язання, яке треба сплатити за нього на дату операції, та б) припинення визнання активу, який продають, визнання будь-якого прибутку чи збитку від продажу та визнання дебіторської заборгованості покупця за платіж на дату операції. Як правило, відсоток не починають нараховувати на актив та відповідне зобов'язання до дати розрахунку, коли передається право власності.

3.1.7.3. Дата розрахунку – це дата, коли актив надається НПФ. Облік за датою розрахунку стосується: а) визнання активу на дату його отримання НПФ та б) припинення визнання активу і визнання будь-якого прибутку чи збитку від продажу на дату, коли НПФ його надає.

3.2. Оцінка елементів фінансової звітності

3.2.1. Бази (основи) оцінки

3.2.1.1. Оцінювання (оцінка) – це процес визначення грошових сум, за якими мають визнаватися і відображатися елементи фінансових звітів у звіті про фінансовий стан та в звіті про прибутки та збитки. Це передбачає вибір певної бази (основи) оцінки. У фінансових звітах використовують кілька різних основ оцінки з різним ступенем та в різних комбінаціях. Вони включають:

3.2.1.2. Історичну собівартість. Активи відображаються за сумою сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх, на момент їх придбання. Зобов'язання відображаються за сумою надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання, або, за деяких інших обставин (наприклад, податків на прибуток), за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності;

3.2.1.3. Поточну собівартість. Активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого самого або еквівалентного активу на поточний момент. Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент;

3.2.1.4. Вартість реалізації (погашення). Активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу в ході звичайної реалізації. Зобов'язання відображаються за вартістю їх погашення, тобто за недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань у ході звичайної діяльності;

3.2.1.5. Теперішню вартість. Активи відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, що їх, як очікується, має генерувати стаття під час звичайної діяльності суб'єкта господарювання. Зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язань у ході звичайної діяльності.

3.2.2. Оцінка справедливої вартості

3.2.2.1. Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання. Вимоги щодо оцінок справедливої вартості встановлені МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» (далі – МСФЗ 13). Справедлива вартість у визначенні МСФЗ 13 співпадає з визначенням ринкової вартості відповідно до Міжнародних стандартів оцінки (див. МСО 300 пар. G3 видання 2011 р.)

3.2.2.2. Відомі три широко застосовувані методи оцінки справедливої вартості:

- ринковий підхід;
- дохідний підхід;
- витратний підхід.

3.2.2.3. Мета застосування методу оцінювання – визначити, якою була б ціна операції на дату оцінки в обміні між незалежними сторонами, виходячи зі звичайних міркувань бізнесу. Справедлива вартість оцінюється на основі результатів застосування методу оцінювання, в якому максимально враховуються ринкові показники та якомога менше спираються на дані, специфічні для суб'єкта господарювання. Метод оцінювання повинен поєднувати всі чинники, що їх учасники ринку розглядали б при встановленні ціни, та узгоджуватися з прийнятими економічними методологіями ціноутворення щодо фінансових інструментів.

3.2.2.4. Ринковий підхід передбачає визначення вартості на підставі порівняння активу із активами (аналогами), для яких відомі ціни продажу, попиту або пропозиції. Справедлива вартість активу визначається виходячи з цих цін, скоригованих на основні відмінності активу від обраних аналогів та з урахуванням відмінностей цін попиту та пропозиції від цін продажу (наприклад, коригування на торг). Оцінка активу за відомими котируваннями його самого (ідентичного активу) на ринку на дату оцінки є окремим та найбільш прийнятним випадком оцінки за ринковим підходом, що не потребує жодних коригувань.

3.2.2.5. Дохідний підхід дозволяє визначити справедливую вартість як поточну вартість майбутніх грошових надходжень, які розраховує отримати власник від активу. Під грошовими надходженнями в даному випадку розуміються доходи за вирахуванням всіх витрат, пов'язаних із отриманням цих доходів (т. зв. чистий операційний дохід).

3.2.2.6. Витратний підхід визначає справедливую вартість як суму витрат, що має понести суб'єкт господарювання для придбання або створення такого самого або подібного активу за вирахуванням всіх наявних ознак зносу та знецінення. Витратний підхід застосовується, як правило, до активів, які не мають ринку та/або продаються разом з іншими активами (так звані спеціалізовані активи).

3.2.2.7. Доречність застосування будь-якого підходу залежить від типу активу, вхідних даних, які доступні для оцінки, звичайних поглядів учасників даного ринку на ціноутворення, а також відповідності вимогам до ієрархії вхідних даних відповідно до МСФЗ 13. НПФ може застосовувати один або декілька підходів. Якщо застосовується декілька підходів, остаточне значення справедливої вартості визначається шляхом процедури узгодження отриманих результатів, яка враховує надійність вхідних даних, що застосовані для визначення вартості в межах кожного підходу.

3.2.2.8. З метою максимізації використання відкритих ринкових даних та мінімізації використання закритих вхідних даних під час визначення справедливої вартості МСФЗ 13 визначає три рівні ієрархії вхідних даних:

Вхідні дані 1-го рівня – це ціни котирування (нескориговані) на активних ринках на ідентичні активи або зобов'язання, до яких суб'єкт господарювання може мати доступ на дату оцінки.

Вхідні дані 2-го рівня – це вхідні дані (окрім цін котирування, віднесених до 1-го рівня), які можна спостерігати для активу чи зобов'язання, прямо або опосередковано. До них відносяться ціни котирування на подібні активи на відкритих та закритих ринках, а також інша доречна відкрита ринкова інформація.

Вхідні дані 3-го рівня – це вхідні дані для активу чи зобов'язання, яких немає у відкритому доступі.

Виходячи з характеру вхідних даних, всі вони можуть коригуватися залежно від дати оцінки та певних обставин. Таке коригування може призвести до того, що рівень ієрархії понизиться. Наприклад, коригування даних другого рівня коефіцієнтами, які не спостерігаються, понижує ці вхідні дані до третього рівня ієрархії, якщо це коригування суттєво впливає на результат.

Якщо під час оцінки були використані дані різних рівнів ієрархії, то загальний рівень визначається за найнижчим рівнем даних, важливих для оцінки.

3.2.3. Вимоги до оцінки активів НПФ

3.2.3.1. Відповідно до вимог п. 32 МСБО 26 інвестиції програми пенсійного забезпечення відображаються за справедливою вартістю. Якщо утримуються інвестиції програми, щодо яких оцінити справедливу вартість неможливо¹, слід розкривати причини, з яких не використовується справедлива вартість.

3.2.3.2. Щодо ринкових цінних паперів, справедливою вартістю, як правило, є ринкова вартість, оскільки вона вважається найкориснішою оцінкою цінних паперів на дату звіту та ефективності інвестиційної діяльності за визначений період.

3.2.3.3. Оцінка справедливої вартості – це оцінка конкретного активу або зобов'язання. Тому, оцінюючи справедливу вартість, НПФ має брати до уваги ті характеристики активу, які учасники ринку взяли б до уваги, визначаючи його ціну на дату оцінки.

3.2.3.4. Відповідно до п. 4.1.5 МСФЗ 9, незважаючи на наявність ознак, що могли б вказувати на доречність використання в якості бази оцінки амортизованої собівартості, НПФ повинен при первісному визнанні нескасовно призначити фінансовий актив як такий, що оцінюється за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку, якщо таке призначення усуває або значно зменшує невідповідність оцінки чи визнання (яку інколи називають «неузгодженістю обліку»), що інакше виникне внаслідок оцінювання активів або зобов'язань чи визнання прибутків або збитків за ними на різних підставах.

3.2.4. Справедлива вартість фінансових активів і фінансових зобов'язань за умови існування активного ринку

3.2.4.1. Найнадійнішим свідченням справедливої вартості фінансового інструмента за наявності активного ринку є ціна котирування цього інструмента, яка за наявності має бути використана без коригування для оцінки його справедливої вартості, окрім ситуацій, зазначених у §79 МСФЗ 13 (наприклад, коли важливі події відбуваються після закриття ринку, але до дати оцінки). Фінансовий інструмент вважається котируваним на активному ринку, якщо ціни котирування легко і регулярно

¹ Наприклад: неможливо отримати інформацію про перспективи повернення коштів та депозитів з банку, в якому введена тимчасова адміністрація чи який оголошено банкрутом, або неможливо отримати достовірну інформацію про ринкову вартість активів товариства з обмеженою відповідальністю, часткою в якому володіє НПФ.

доступні та відображають фактичні й регулярно здійснювані ринкові операції між незалежними сторонами.

Активний ринок – це ринок, на якому операції для активів або зобов'язань відбуваються з достатньою частотою та у достатньому обсязі, щоб надавати інформацію про ціноутворення на безперервній основі.

3.2.4.2. Мета визначення справедливої вартості для фінансового інструменту, який відкрито купується та продається на активному ринку – отримати ціну, за якою відбулась би операція з цим інструментом (тобто без модифікації або перепакування інструмента) на кінець звітного періоду на основному, а за його відсутності на найсприятливішому активному ринку, до якого НПФ має безпосередній доступ.

Основний ринок – це ринок, на якому НПФ, як правило, здійснює операції продажу активу або передачі зобов'язання, за відсутності свідчень на користь протилежного положення.

Найсприятливіший ринок – це ринок, який максимізує суму, що була б отримана за продаж активу, або мінімізує суму, що була б сплачена за передачу зобов'язання, після врахування всіх витрат на операцію.

3.2.4.3. Коли поточні ціни котирування недоступні, ціна останньої операції може свідчити про поточну справедливу вартість за умови відсутності значних змін економічних обставин після дати операції. Якщо умови змінилися з часу операції (наприклад, зміна безризикової ставки відсотка після останнього котирування ціни для корпоративних облігацій), то справедлива вартість відображає зміну умов шляхом посилання на поточні ціни або ставки для подібних фінансових інструментів, залежно від обставин. Подібно до того, якщо НПФ може довести, що ціна останньої операції не є справедливою вартістю (наприклад, тому, що вона відображає суму, яку НПФ отримав би або сплатив би у примусовій операції, при недобровільній ліквідації чи продажу описаного майна), таку ціну коригують.

3.2.4.4. Справедлива вартість портфеля фінансових інструментів є добутком кількості одиниць інструмента та його ринкової ціни котирування. Якщо опублікованої ціни котирування на активному ринку для фінансового інструмента в його сукупності немає, але є активні ринки для його складників, то справедлива вартість визначається на основі відповідних ринкових цін для його складників.

Приклад. НПФ володіє пакетом, який включає 3 000 акцій. На активному ринку для такого фінансового інструмента відсутня опублікована ціна котирування в його сукупності, тобто в цілому 3 000 акцій. Проте активний ринок для таких акцій існує і на ньому ціна одиниці інструменту, тобто 1 акції, становить 10,20 грн. Справедлива вартість пакета акцій визначатиметься як добуток кількості акцій (3 000 акцій) і ціни котирувань (10,20 грн.) та становитиме 30 600 грн.

3.2.5. Справедлива вартість фінансових активів і фінансових зобов'язань за умови відсутності активного ринку

3.2.5.1. Якщо ринок для фінансового інструмента не є активним, НПФ встановлює справедливую вартість, застосовуючи інші підходи та методи оцінювання, що передбачені МСФЗ 13.

3.2.5.2. Належний метод оцінювання справедливої вартості конкретного фінансового інструмента включатиме спостережені ринкові дані про ринкові умови та інші чинники, які, ймовірно, впливають на справедливую вартість інструмента. Справедлива вартість фінансового інструмента базуватиметься на одному чи кількох із наведених далі чинників (перелік не є вичерпним):

- а) вартість грошей у часі (тобто відсоток за базовою чи безризиковою ставкою);
- б) кредитний ризик;

- в) ціни на валютних біржах;
- г) ціни на інструменти *капіталу*;
- г) *волатильність* (тобто *величина майбутніх змін ціни фінансового інструмента або іншого об'єкта*);
- д) ризик дострокового погашення та ризик відмови;
- е) витрати на обслуговування фінансового активу або фінансового зобов'язання)

3.2.5.3. Справедлива вартість будь-якого активу залежить від:

- його фізичних або технічних ознак;
- юридичних характеристик, які дають право НПФ отримувати вигоду від активу; та
- поглядів учасників ринку на корисність активу.

3.2.5.4. Перед проведенням оцінки НПФ має ідентифікувати актив. Для цілей МСФЗ актив співпадає з одиницею обліку. Це може бути окремий актив або їх сукупність, які мають оцінюватися разом, наприклад, пакет акцій як одиниця обліку.

3.2.5.5. Актив має бути класифікований як визначений тип майна – нерухомість, цінні папери тощо. Така класифікація дозволяє уявити юридичні правила отримання вигод від активу. Крім того НПФ має визначити юридичні права та обмеження, які накладені на актив та впливають на його вартість.

3.2.5.6. Справедлива вартість визначається за даними ринку, незалежно від судження НПФ про цінність активу.

3.2.5.7. Ознаками звичайної угоди (операції) є:

- Сторони угоди є непов'язаними зацікавленими особами, які можуть здійснити угоду та діють добровільно без жодних ознак примусу або вимушеності.
- Укладанню угоди передують маркетинговий період, під час якого сторони мають змогу повністю ознайомитися із активом та кон'юнктурою ринку на дату оцінки.
- Умови поставок та розрахунків згідно з угодою є звичайними для даного ринку.

3.2.5.8. Під час оцінки НПФ має:

- Обрати ринок, на якому будуть спостерігати дані для визначення справедливої вартості. Ринок має бути основним або найсприятливішим за визначенням НПФ.
- Перевірити, чи відповідають угоди, що спостерігаються на ринку, ознакам звичайної угоди.

3.2.5.9. Справедлива вартість визначається без врахування витрат на продаж.

3.2.5.10. З точки зору корисності, оцінка справедливої вартості має враховувати принцип найкращого та найефективнішого використання активу з погляду учасників ринку та незалежно від судження НПФ. Найкраще та найефективніше використання активу – це використання фізично можливе, юридично дозволене, фінансово обґрунтоване та таке, що приводить до найбільшого значення справедливої вартості. Аналіз найкращого та найефективнішого використання передують процедурі оцінки.

3.3. Визнання та оцінка активів пенсійного фонду

3.3.1. Грошові кошти та їх еквіваленти

3.3.1.1. Грошові кошти складаються з готівки в касі, коштів на поточних рахунках та депозитів до запитання. Термін МСФЗ «депозит до запитання» відповідає терміну «депозит на вимогу», який застосовується у банківському законодавстві. Відповідно до пункту 1.1 Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 № 516, «вклади (депозити) на вимогу – це грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу (депозиту) на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку».

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості. Інвестиція визначається, звичайно, як еквівалент грошових коштів тільки в разі короткого строку погашення, наприклад, протягом не більше трьох місяців з дати придбання.

Грошові кошти та їх еквіваленти можуть утримуватися, а операції з ними проводяться у національній валюті, в іноземній валюті та у банківських металах.

Іноземна валюта – це валюта інша, ніж функціональна валюта суб'єкта господарювання.

Банківські метали – це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

До грошових коштів також прирівнюються кошти, депоновані (блоковані) на торгових рахунках та призначені для покриття операцій купівлі на ринку заявок фондової біржі.

3.3.1.2. Грошові кошти та їх еквіваленти визнаються за умови відповідності критеріям визнання, викладеним у п. 3.1.2 цих Рекомендацій.

3.3.1.3. Первісна оцінка грошових коштів та їх еквівалентів здійснюється за справедливою вартістю, яка дорівнює їх номінальній вартості.

Первісна оцінка грошових коштів та їх еквівалентів в іноземній валюті та банківських металах здійснюється у функціональній валюті за офіційними курсами Національного банку України (далі – НБУ) ².

3.3.1.4. Подальша оцінка грошових коштів та їх еквівалентів здійснюється за справедливою вартістю, яка дорівнює їх номінальній вартості на дату оцінки.

² Відповідно до параграфа 21 МСБО 21 «операцію в іноземній валюті слід відображати після первісного визнання у функціональній валюті, застосовуючи до суми в іноземній валюті курс «спот» між функціональною валютою та іноземною валютою на дату операції». Курс «спот» – це валютний курс у разі негайної купівлі-продажу валюти.

Відповідно до Положення про встановлення офіційного курсу гривні до іноземних валют та курсу банківських металів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 р. № 496 в редакції від 31.03.2014 р., передбачено, що офіційний курс гривні визначається щоденно:

– до долара США – як середньозважений курс продавців і покупців, що склався поточного робочого дня за даними Системи підтвердження угод на міжбанківському валютному ринку України Національного банку України;

– до інших вільно конвертованих валют – на підставі інформації про курс гривні до долара США та про щоденний фіксинг курсів валют до євро Європейського центрального банку;

– до банківських металів – на підставі інформації про ціни на дорогоцінні метали, визначені (зафіксовані) учасниками Лондонської асоціації ринку дорогоцінних металів і учасниками Лондонського ринку платини та паладію та офіційного курсу гривні до долара США.

Зазначений порядок визначення офіційного курсу гривні до іноземних валют може бути використаний для цілей відображення операцій в іноземній валюті при застосуванні МСФЗ. На підтвердження цього, зокрема, свідчить зміст твердження параграфа 22 МСБО 21: «З практичних причин часто застосовується курс, який наближається до фактичного курсу на дату операції, наприклад, можна використати середній курс протягом тижня або місяця для всіх операцій у кожній іноземній валюті, які здійснюються протягом цього періоду».

Подальша оцінка грошових коштів та їх еквівалентів в іноземній валюті та банківських металах здійснюється у функціональній валюті за офіційними курсами НБУ.

У разі призначення НБУ в банківській установі тимчасової адміністрації або прийняття НБУ рішення про ліквідацію банківської установи та відсутності ймовірності повернення грошових коштів, визнання їх як активу припиняється і відображається у складі збитків звітного періоду.

3.3.2. Депозити (крім депозитів до запитання)

3.3.2.1. Депозит (**вклад**) – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Депозит є фінансовим активом (активом, що є контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта господарювання) та, ширше, фінансовим інструментом (контрактом, який призводить до виникнення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу в іншого суб'єкта господарювання) відповідно до визначень, що містяться в параграфі 11 МСБО 32.

3.3.2.2. Депозит визнається у звіті про фінансовий стан тоді і лише тоді, коли НПФ стає стороною контрактних положень щодо цього інструменту.

3.3.2.3. Первісна оцінка депозиту здійснюється за його справедливою вартістю, яка, як правило, дорівнює його номінальній вартості. Витрати за операцією, навіть якщо вони прямо відносяться до укладання договору про депозит, не включаються в первісну оцінку депозиту, а визнаються витратами періоду.

Винятком, коли номінальна вартість депозиту може не дорівнювати його справедливій вартості, може бути суттєва відмінність процентної ставки, передбаченої депозитним договором, від поточних ринкових ставок за подібними депозитами, в результаті чого дисконтовані грошові потоки за різними ставками можуть суттєво відрізнятись. Поріг суттєвості НПФ рекомендується встановлювати в обліковій політиці, базуючись або на процентних ставках, або на відхиленнях дисконтованих грошових потоків.

Приклад

НПФ розміщує депозит в сумі 100 000 грн. Депозитним договором передбачено ставку 16% річних з виплатою в кінці кожного року. Строк депозиту – 3 роки. Поточна ринкова ставка за подібними трирічними депозитами з аналогічним графіком виплат становить 10%.

Розрахунок дисконтованих грошових потоків здійснюється за формулою:

$$ДГП = \frac{РПД}{(1 + d)^n}, \text{ де}$$

ДГП – дисконтований грошовий потік, грн;

РПД – річний платіж за депозитом, грн;

d – ставка дисконтування (процентна ставка за депозитами, %);

n – кількість років до очікуваного надходження грошового потоку.

Роки	1 рік	2 рік	3 рік	Дисконтований грошовий потік
Графік платежів (погашення), тис. грн	16	16	116	х
Дисконтовані грошові потоки за процентною ставкою за депозитним договором (16%), тис. грн	$\frac{16}{(1 + 0,16)^1} = 13,793$	$\frac{16}{1 + 0,16)^2} = 11,891$	$\frac{116}{(1 + 0,16)^3} = 74,32$	100,00 (номінальна вартість)
Дисконтовані грошові потоки за ставкою за подібним трирічним депозитним договором (10%), тис. грн	$\frac{16}{(1 + 0,1)^1} = 14,54$	$\frac{16}{(1 + 0,1)^2} = 13,223$	$\frac{116}{(1 + 0,1)^3} = 87,153$	114,921 (справедлива вартість)
Різниця між номінальною і справедливою вартістю, що визнається у прибутку (збитку) при первісному визнанні активу (депозиту)	х	х	х	14,921

Розрахунок депозиту³:

³ Відображення в обліку

<u>Дт Депозит</u>	<u>114 921</u>	
<u>Кт прибуток від змін справедливої вартості</u>		<u>14 921</u>
<u>Кт Грошові кошти</u>		<u>100 000</u>
<u>Дт Депозит</u>	<u>11 492</u>	
<u>Кт Дохід від процентів</u>		<u>11 492</u>
<u>Дт Грошові кошти</u>	<u>16 000</u>	
<u>Кт Депозит</u>		<u>16 000</u>
<u>Дт Депозит</u>	<u>11 041</u>	
<u>Кт Дохід від процентів</u>		<u>11 041</u>
<u>Дт Грошові кошти</u>	<u>16 000</u>	
<u>Кт Депозит</u>		<u>16 000</u>
<u>Дт Депозит</u>	<u>10 545</u>	
<u>Кт Дохід від процентів</u>		<u>10 545</u>
<u>Дт Грошові кошти</u>	<u>16 000</u>	
<u>Кт Депозит</u>		<u>16 000</u>
<u>Дт Грошові кошти</u>	<u>100,000</u>	
<u>Кт Депозит</u>		<u>100,000</u>

	На початок року	Доходи від процентів	Сума отриманих процентів	На кінець року
1 рік	114 921	11 492	16 000	110 413
2 рік	110 413	11 041	16 000	105 455
3 рік	105 455	10 545	16 000	100 000

Приклад

НПФ розміщує депозит в сумі 80 000 грн. Депозитним договором передбачено ставку 17% річних з виплатою в кінці кожного року. Депозитна ставка за договором знаходиться в межах ставок за подібними депозитами. Строк депозиту – 3 роки.

Дисконтований грошовий потік за кожний рік розраховується за формулою:

$$ДОГП = \frac{ОГП}{(1 + d)^n}, \text{ де}$$

ДОГП – дисконтований очікуваний грошовий потік, грн;

ОГП – очікуваний грошовий потік, грн;

d – депозитна ставка за договором, %;

n – кількість років до очікуваного надходження грошового потоку.

Роки	1 рік	2 рік	3 рік
Графік платежів (погашення), грн	13 600*	13 600*	93 600**
Дисконтовані грошові потоки за депозитною ставкою, передбаченою депозитним договором (17%), грн	$\frac{13\,600}{(1+0,17)^1} = 11\,623,93$	$\frac{13\,600}{(1+0,17)^2} = 9\,934,98$	$\frac{93\,600}{(1+0,17)^3} = 58\,441,09$
Теперішня вартість очікуваних грошових потоків на початок року, грн	80 000	80 000	80 000

Примітки

* $80\,000 \times 17\% = 13\,600$ грн.

** Враховано погашення депозиту 80 000 грн.

Нарахування відсотків здійснюється щоквартально з використанням ефективної ставки – 16,01257% (отримана розрахунковим шляхом, не дорівнює депозитній ставці за договором, оскільки період нарахування відсотків не відповідає періоду виплат).

Депозит розміщено 01.01.2015 р. – 80 000 грн				
Дата звітності	Сума депозиту на початок звітного кварталу	Нараховані відсотки (визначаються як дохід)	Виплачені відсотки	Сума депозиту на дату звітності (сума очікуваних грошових потоків)
31.03.2015	80 000,00	3 202,51	-	83 202,51
30.06.2015	83 202,51	3 330,72	-	86 533,23
30.09.2015	86 533,23	3 464,05	-	89 997,28
31.12.2015	89 997,28	3 602,72	13 600,00	80 000,00
31.03.2016	80 000,00	3 202,51	-	83 202,51
30.06.2016	83 202,51	3 330,72	-	86 533,23
30.09.2016	86 533,23	3 464,05	-	89 997,27
31.12.2016	89 997,27	3 602,73	13 600,00	80 000,00

31.03.2017	80 000,00	3 202,51	-	83 202,52
30.06.2017	83 202,52	3 330,72	-	86 533,23
30.09.2017	86 533,23	3 464,05	-	89 997,28
31.12.2017	89 997,28	3 602,72	93 600,00	0,00

На практиці може використовуватися спрощений спосіб розрахунків, за якого нараховані відсотки визнаються не за ефективною ставкою, а за номінальною, поділеною на 4 квартали.

Депозит розміщено 01.01.2015 р. – 80 000 грн				
Дата звітності	Сума депозиту на початок звітного кварталу	Нараховані відсотки (визнаються як дохід)	Виплачені відсотки	Сума депозиту на дату звітності (сума очікуваних грошових потоків)
31.03.2015	80 000,00	3 400,00	-	83 400,00
30.06.2015	83 400,00	3 400,00	-	86 800,00
30.09.2015	86 800,00	3 400,00	-	90 200,00
31.12.2015	90 200,00	3 400,00	13 600,00	80 000,00
31.03.2016	80 000,00	3 400,00	-	83 400,00
30.06.2016	83 400,00	3 400,00	-	86 800,00
30.09.2016	86 800,00	3 400,00	-	90 200,00
31.12.2016	90 200,00	3 400,00	13 600,00	80 000,00
31.03.2017	80 000,00	3 400,00	-	83 400,00
30.06.2017	83 400,00	3 400,00	-	86 800,00
30.09.2017	86 800,00	3 400,00	-	90 200,00
31.12.2017	90 200,00	3 400,00	93 600,00	-

Усі аспекти первісної оцінки депозитів в іноземній валюті та банківських металах аналогічні тим, які застосовуються до первісної оцінки грошових коштів та їх еквівалентів в іноземній валюті та банківських металах.

3.3.2.4. Подальша оцінка депозитів у національній валюті здійснюється за справедливою вартістю очікуваних грошових потоків.

Вартість очікуваних грошових потоків за депозитом – це теперішня вартість грошових потоків (виплат за депозитним договором), які очікують до отримання учасники ринку відповідно до графіку виплат, дисконтованих за депозитними ставками. Справедлива вартість очікуваних грошових потоків відображає нинішні ринкові очікування учасників ринку стосовно таких майбутніх грошових потоків.

У разі зміни справедливої вартості депозитів, що мають місце на звітну дату, такі зміни визнаються у прибутку (збитку) звітного періоду.

Зміни справедливої вартості депозитів можливі у випадку суттєвих коливань (підвищення або зниження) поточних ринкових процентних ставок подібних депозитів. У разі виникнення таких коливань здійснюється перерахунок справедливої вартості депозитів, а зміна справедливої вартості визнається у прибутку (збитку) звітного періоду. Порядок здійснення перерахунку справедливої вартості депозиту є аналогічним тому, який наведено у Прикладі до абзацу першого цього пункту.

Подальша оцінка депозитів у разі призначення НБУ в банківській установі тимчасової адміністрації або прийняття НБУ рішення про ліквідацію банківської установи здійснюється в сумі очікуваних надходжень грошових коштів з урахуванням ймовірності та строку їх повернення.

У разі відсутності ймовірності повернення депозитів, визнання їх як активу припиняється і відображається у складі збитків звітного періоду.

Подальша оцінка депозитів в іноземній валюті та банківських металах здійснюється у функціональній валюті за офіційним курсом НБУ.

3.3.3. Боргові цінні папери

3.3.3.1. Відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» до складу активів пенсійного фонду в боргових цінних паперах можуть належати облігації, іпотечні облігації та ощадні (депозитні) сертифікати.

Облігація – це цінний папір, що посвідчує внесення його першим власником грошей, визначає відносини позики між власником облігації та емітентом, підтверджує зобов'язання емітента повернути власникові облігації її номінальну вартість у передбачений проспектом емісії (для державних облігацій України – умовами їх розміщення) строк та виплатити дохід за облігацією, якщо інше не передбачено проспектом емісії (для державних облігацій України – умовами їх розміщення).

Іпотечна облігація – це іменний цінний папір, що засвідчує внесення грошових коштів її власником і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цієї облігації та грошового доходу в порядку, встановленому Законом України «Про іпотечні облігації» та проспектом емісії, а в разі невиконання емітентом зобов'язань за іпотечною облігацією надає її власнику право задовольнити свою вимогу за рахунок іпотечного покриття, яким забезпечене виконання зобов'язань емітента.

Ощадний (депозитний) сертифікат – це неемісійний цінний папір, що видається на певний строк (під відсотки, передбачені умовами його видачі) та підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (власника сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав.

3.3.3.2. Боргові цінні папери визнаються у звіті про фінансовий стан тоді і лише тоді, коли НПФ стає стороною контрактних положень щодо цих інструментів.

3.3.3.3. Первісна оцінка боргових цінних паперів як фінансових активів здійснюється за справедливою вартістю, яка зазвичай дорівнює ціні операції, в ході якої був отриманий актив. Проте, якщо існуватимуть свідчення, що ціна операції (придбання) не відповідає справедливій вартості боргових цінних паперів, які придбаваються, адміністратору НПФ слід визнати прибуток (збиток) при первісному визнанні.

Борговий цінний папір повинен бути нескасовно призначений як такий, що оцінюється за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку, якщо таке призначення усуває або значно зменшує невідповідність оцінки чи визнання (яку інколи називають «неузгодженістю обліків») що інакше виникне внаслідок оцінювання активів або зобов'язань чи визнання прибутків або збитків за ними на різних підставах (див. п. 3.2.2.4 Рекомендацій).

Витрати на придбання боргових цінних паперів, що оцінюються в подальшому за справедливою вартістю, не включаються до їх первісної вартості при визнанні і визнаються витратами періоду.

3.3.3.4. Подальша оцінка боргових цінних паперів здійснюється за справедливою вартістю.

Ринкова вартість належних НПФ боргових цінних паперів оцінюється за офіційним біржовим

курсом організатора торгів на дату оцінки. Якщо боргові цінні папери мають обіг більш як на одному організаторі торгівлі, при розрахунку вартості активів такі інструменти оцінюються за курсом на **основному ринку** для цього боргового цінного паперу або, за відсутності основного ринку, на **найсприятливішому ринку** для нього. За відсутності свідчень на користь протилежного положення, ринок, на якому НПФ, як правило, здійснює операцію продажу активу, приймається за основний ринок або, за відсутності основного ринку, за **найсприятливіший ринок**.

Ринкова вартість боргових цінних паперів, що не мають обігу на організованому ринку або щодо яких організатори торгів не встановили біржовий курс, оцінюється на підставі інформації про котирування аналогічних боргових цінних паперів. Аналогічними вважаються цінні папери, які, як мінімум, мають такий самий кредитний рейтинг. Якщо спостерігається відхилення параметрів аналогічних боргових цінних паперів від параметрів цінного паперу, що оцінюється, рекомендується проводити коригування, що враховують ці відмінності.

Приклад.

Потрібно визначити справедливу вартість облигації ОВДП, яка тривалий час не торгувалася на біржі на 31.12.2014 р. (дата оцінки). Для цього обираємо аналогічну облигацію, що торгувалася на біржі на дату оцінки (або близьку до неї дату). Обидві облигації мають однаковий рейтинг та середню тривалість обігу, але різні номінальні дохідності.

Характеристики облигацій такі:

Облігація	А	Б
Номінальна вартість облигації	1 000	1 000
Дата погашення	31.12.2017	31.12.2019
Номінальний рівень дохідності, %	12,5	16,5
Розмір купонного платежу	125	165
дата торгів	31.12.2014	
ціна закриття	1 050	
Терміни сплати відсотків	31.12.2015	31.12.2015
	31.12.2016	31.12.2016
	31.12.2017	31.12.2017
		31.12.2018
		31.12.2019

1. Визначення ринкової ставки дохідності облигації, яка обрана за аналог, виходячи з її біржової ціни. Ринкова ставка дохідності – це така ставка, яка точно дисконтує попередньо оцінені майбутні платежі або надходження грошових коштів протягом очікуваного періоду строку дії фінансового інструмента до його теперішньої біржової вартості ($PV = 1\,050$ грн):

$$PV = \sum_{k=1}^n \frac{CF_k}{(1+i)^{t_k}}$$

PV – теперішня вартість майбутніх грошових потоків, CF_k – виплата, яка здійснюється в момент часу t_k , $k = 1..n$.

Прямої формули для визначення ринкової ставки не існує. Її можна визначити, використовуючи алгоритми послідовних приближень. Наприклад, в *Excel* цей алгоритм реалізований у функції «підбір параметру».

Для визначення ставки за допомогою *Excel* потрібно вибрати «Данные – Работа с данными – Анализ

«что если». Далі необхідно заповнити дані у віконці «Подбор параметров» шляхом здійснення посилань на відповідні дані (Рис. 1).

	A	B	C	D	E	F
1	Облігація "А"	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	Всього	
2	Виплати	125,00	125,00	1 125,00	1 375,00	
3	Дисконтована вартість грошових надходжень по "А"	113,15	102,42	834,43	1 050,00	
4	Ринкова ставка доходності	0,1047265				
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						

Подбор параметра

Установить в ячейке: E3

Значение: 1050

Изменяя значение ячейки: \$B\$4

OK Отмена

Рис. 1 Визначення ринкової ставки доходності за допомогою Excel.

Ринкова вартість облігації А (сума дисконтованих за ринковою ставкою майбутніх платежів)

Показники	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	Теперішня вартість облігації А
Майбутні платежі, грн	125	125	1 125	
Біржова вартість, грн	1 050			
Теперішня вартість майбутніх платежів, грн	113,15	102,42	834,43	1 050

2. Обчислення справедливої вартості облігації Б за допомогою ринкової ставки доходності. Для визначення справедливої вартості облігації, що оцінюється, потрібно визначити поточну вартість очікуваних грошових надходжень із застосуванням ринкової доходності (10,47%):

Обчислення справедливої вартості облігації Б

Показники	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	Теперішня вартість облігації Б
Майбутні платежі, грн	165	165	165	165	1 625	
Теперішня вартість майбутніх платежів, грн	149,36	135,20	122,38	110,78	708,03	1 225,75

Таким чином, справедлива вартість облігації Б становить 1 225,75 грн.

У разі, якщо НПФ приймає рішення про дострокове пред'явлення ощадного (депозитного) сертифікату банку для його погашення, в результаті чого ставка відсотка знижується, слід визнавати зменшення справедливої вартості цього фінансового активу в прибутку (збитку) звітного періоду.

У разі зміни справедливої вартості боргових цінних паперів, що мають місце на звітну дату, такі зміни визнаються у прибутку (збитку) звітного періоду.

Справедлива вартість цінних паперів, обіг яких зупинений, дорівнює нулю.

У разі, якщо НПФ приймає рішення про дострокове пред'явлення ощадного (депозитного) сертифікату банку для його погашення, в результаті чого ставка відсотка знижується, слід визнавати зменшення справедливої вартості цього фінансового активу в прибутку (збитку) звітного періоду.

У разі зміни справедливої вартості боргових цінних паперів, що мають місце на звітну дату, такі зміни визнаються в прибутку (збитку) звітного періоду.

Справедлива вартість цінних паперів, обіг яких зупинений, дорівнює нулю.

3.3.4. Інструменти капіталу

3.3.4.1. Інструменти капіталу – це будь-які контракти, які засвідчують залишкову частку в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань.

До інструментів капіталу відносяться акції та паї (частки) господарських товариств.

Акція – це іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств і законодавством про інститути спільного інвестування. МСФЗ 9 розглядає акції як інвестиції в інструменти капіталу.

3.3.4.2. Інструменти капіталу визнаються у звіті про фінансовий стан тоді і лише тоді, коли НПФ стає стороною контрактних положень щодо цих інструментів.

3.3.4.3. Первісна оцінка інструментів капіталу здійснюється за їх справедливою вартістю, яка зазвичай дорівнює ціні операції, в ході якої був отриманий актив. Проте, якщо існуватимуть свідчення, що ціна операції (придбання) не відповідає справедливій вартості інструментів капіталу, які придбаваються, слід визнати прибуток (збиток) при первісному визнанні.

У випадках значного відхилення собівартості придбання від справедливої вартості, справедлива вартість визначається за допомогою інших (не ринкових) підходів до оцінки, як правило, із залученням незалежного оцінювача. Показники, що вказують на ймовірність такого відхилення, визначені у п. Б5.4.15 МСФЗ 9.

Витрати на придбання інструментів капіталу визнаються витратами періоду і не включаються до первісної справедливої вартості інструментів капіталу.

3.3.4.4. Подальша оцінка інструментів капіталу здійснюється за справедливою вартістю на дату оцінки.

Ринкова вартість належних НПФ інструментів капіталу оцінюється за офіційним біржовим курсом організатора торгів на дату оцінки. Якщо інструменти капіталу мають обіг більш як на одному організаторі торгівлі, при розрахунку вартості активів такі інструменти оцінюються за курсом **на основному ринку для цього інструменту капіталу або, за відсутності основного ринку, на найсприятливішому ринку для нього. За відсутності свідчень на користь протилежного положення, ринок, на якому НПФ, як правило, здійснює операцію продажу активу, приймається за основний ринок або, за відсутності основного ринку, за найсприятливіший ринок.**

Оцінка інструментів капіталу, що входять до складу активів НПФ та перебувають у біржовому

списку організатора торгівлі і при цьому не мають визначеного біржового курсу на дату оцінки, здійснюється за останньою балансовою. Якщо є підстави вважати, що балансова вартість суттєво відрізняється від справедливої, НПФ має визначити справедливу вартість за допомогою інших методів оцінки, або залучити до оцінки незалежного оцінювача. Відхилення можуть бути зумовлені значними змінами у фінансовому стані емітента та/або змінами кон'юнктури ринків, на яких емітент здійснює свою діяльність, а також змінами у кон'юктурі фондового ринку.

Інструменти капіталу іноземних емітентів, що перебувають в обігу та пройшли лістинг на одній з провідних іноземних бірж, зазначеній у статті 47 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», оцінюються за біржовим курсом (ціною закриття біржового торгового дня), визначеним цією біржею на дату оцінки активів НПФ.

Справедлива вартість цінних паперів емітентів, обіг яких зупинено, дорівнює нулю.

3.3.5. Інвестиційна нерухомість

3.3.5.1. **Інвестиційна нерухомість** – нерухомість (земля чи будівля, або частина будівлі, або їх поєднання), утримувана (власником або орендарем згідно з угодою про фінансову оренду) з метою отримання орендних платежів або збільшення вартості капіталу чи для досягнення обох цілей, а не для: (а) використання у виробництві чи при постачанні товарів, при наданні послуг чи для адміністративних цілей, або (б) продажу в звичайному ході діяльності.

3.3.5.2. Інвестиційна нерухомість має визнаватися як актив тоді і тільки тоді, коли: (а) є ймовірність того, що НПФ отримає майбутні економічні вигоди, які пов'язані з цією інвестиційною нерухомістю, (б) собівартість інвестиційної нерухомості можна достовірно оцінити.

3.3.5.3. Первісна оцінка інвестиційної нерухомості здійснюється за собівартістю. Витрати на операцію слід включати до первісної вартості.

Собівартість придбаної інвестиційної нерухомості включає ціну її придбання та будь-які витрати, які безпосередньо віднесені до придбання. Безпосередньо віднесені витрати охоплюють, наприклад, гонорари за надання професійних юридичних послуг, податки, пов'язані з передачею права власності, та інші витрати на операцію.

3.3.5.4. Подальша оцінка інвестиційної нерухомості здійснюється за **справедливою вартістю на дату оцінки**.

Справедлива вартість інвестиційної нерухомості, як правило, визначається із залученням незалежного оцінювача. Періодичність перегляду справедливої вартості зумовлюється суттєвими для обліку коливаннями цін на ринку подібної нерухомості. Як правило, рекомендується переглядати справедливу вартість 1 раз на 2–3 роки.

Справедлива вартість незавершеного будівництва дорівнює вартості завершеного об'єкта за вирахуванням витрат на закінчення будівництва.

Якщо оцінити справедливу вартість неможливо, НПФ слід обрати своєю обліковою політикою модель оцінки за собівартістю та застосовувати цю політику до всієї інвестиційної нерухомості, при цьому розкрити причини, з яких не використовується справедлива вартість.

Як винятки із наведених вище правил НПФ може:

(а) обирати модель справедливої вартості або модель на основі собівартості для оцінки всієї інвестиційної нерухомості, яка забезпечує зобов'язання, дохід за якими безпосередньо пов'язаний зі справедливою вартістю або ж з доходами від конкретних активів, включаючи цю інвестиційну нерухомість;

(б) обирати модель справедливої вартості або ж модель собівартості для всієї іншої інвестиційної нерухомості, незалежно від вибору, зробленого в (а).

У виключних випадках є чітке свідчення, що коли НПФ вперше придбаває інвестиційну нерухомість, то він не зможе точно оцінювати її справедливую вартість на постійній основі. Таке трапляється тоді і тільки тоді, коли ринок для зіставної нерухомості неактивний (наприклад, є лише кілька операцій останнього часу, ціни котирування не є поточними або ціни на відкриті операції вказують на те, що продавці були вимушені здійснити продаж), а альтернативних оцінок справедливої вартості (наприклад, на підставі прогнозування дискontованого грошового потоку) немає. Якщо НПФ визначає, що справедлива вартість інвестиційної нерухомості (іншої, ніж інвестиційна нерухомість, що будується), не піддається достовірній оцінці на постійній основі, цей НПФ повинен оцінювати таку інвестиційну нерухомість, застосовуючи модель собівартості відповідно до МСБО 16.

3.3.6. Дебіторська заборгованість

3.3.6.1. Дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який представляє собою контрактне право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого суб'єкта господарювання. Дебіторська заборгованість поділяється на короткострокову (термін погашення протягом 12 місяців з дати фінансової звітності) та довгострокову (термін погашення після 12 місяців з дати фінансової звітності).

3.3.6.2. Дебіторська заборгованість визнається у звіті про фінансовий стан тоді і лише тоді, коли НПФ стає стороною контрактних положень щодо цього інструменту.

3.3.6.3. Первісна оцінка дебіторської заборгованості здійснюється за справедливою вартістю, яка дорівнює вартості погашення, тобто сумі очікуваних контрактних грошових потоків на дату оцінки.

Дебіторська заборгованість може бути нескасовно призначена як така, що оцінюється за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку, якщо таке призначення усуває або значно зменшує невідповідність оцінки чи визнання (яку інколи називають «неузгодженістю обліку»), що інакше виникне внаслідок оцінювання активів або зобов'язань чи визнання прибутків або збитків за ними на різних підставах (див. п. 3.2.2.4 Рекомендацій).

3.3.6.4. Подальша оцінка дебіторської заборгованості здійснюється за справедливою вартістю, яка дорівнює вартості погашення, тобто сумі очікуваних контрактних грошових потоків на дату оцінки.

Якщо утримується дебіторська заборгованість, щодо якої оцінити справедливую вартість неможливо, слід розкривати причину, з якої не використовується справедлива вартість.

У разі суттєвого впливу фактору часу може виникнути необхідність дисконтнування суми заборгованості. Вплив фактору часу є суттєвим, якщо теперішня (дискontована з урахуванням ймовірного строку погашення) вартість дебіторської заборгованості суттєво відрізняється від поточної вартості її погашення. Поріг суттєвості НПФ рекомендується встановлювати в обліковій політиці, базуючись на відхиленнях поточної та дискontованої вартості грошових потоків від погашення дебіторської заборгованості.

У разі змін справедливої вартості дебіторської заборгованості, що мають місце на звітну дату, такі зміни визнаються у прибутку (збитку) звітного періоду.

3.4. Визнання та оцінка зобов'язань пенсійного фонду

3.4.1. Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які відповідають одній або декільком із нижченаведених ознак:

- НПФ сподівається погасити зобов'язання або зобов'язання підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців після звітного періоду;
- НПФ не має безумовного права відстрочити погашення зобов'язання протягом, як мінімум, дванадцяти місяців після звітного періоду.

3.4.2. Поточні зобов'язання визнаються за умови відповідності визначенню зобов'язань, викладених у п. 3.1.3 цих Рекомендацій.

3.4.3. Первісна оцінка поточних зобов'язань здійснюється за вартістю погашення (див. п. 3.2.1.4 Рекомендацій).

3.4.4. Подальша оцінка поточних зобов'язань також здійснюється за вартістю погашення. У разі суттєвого впливу фактору часу може виникнути необхідність дисконтування суми заборгованості. Вплив фактору часу є суттєвим, якщо теперішня (дисконтована з урахуванням ймовірного строку погашення) вартість кредиторської заборгованості суттєво відрізняється від поточної вартості її погашення. Поріг суттєвості НПФ рекомендується встановлювати в обліковій політиці, базуючись на відхиленнях поточної та дисконтованої вартості грошових потоків від погашення кредиторської заборгованості.

3.5. Визнання та оцінка доходів пенсійного фонду

3.5.1. Дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності НПФ, коли чисті активи збільшуються в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників. Дохід – це збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або у вигляді зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення чистих активів, за винятком збільшення, пов'язаного з внесками учасників.

3.5.2. Дохід визнається у звіті про прибутки та збитки за умови відповідності критеріям та з урахуванням особливостей, наведених у п. 3.1.4 та пп. 3.5.3–3.5.5 цих Рекомендацій відповідно. Це, власне, означає, що визнання доходу відбувається одночасно з визнанням збільшення активів або зменшення зобов'язань (наприклад, чисте збільшення активу в результаті продажу активів чи зменшення зобов'язань у результаті відмови від боргу, який підлягає сплаті).

3.5.3. Дохід від продажу фінансових інструментів, інвестиційної нерухомості або інших активів визнається у прибутку або збитку в разі задоволення всіх наведених далі умов:

- а) НПФ передав покупцеві суттєві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на фінансовий інструмент, інвестиційну нерухомість або інші активи;
- б) за НПФ не залишається ані подальша участь управлінського персоналу у формі, яка, як правило, пов'язана з володінням, ані ефективний контроль за проданими фінансовими інструментами, інвестиційною нерухомістю або іншими активами;
- в) суму доходу можна достовірно оцінити;
- г) ймовірно, що до НПФ надійдуть економічні вигоди, пов'язані з операцією; та

г) витрати, які були або будуть понесені у зв'язку з операцією, можна достовірно оцінити.

3.5.4. Дохід, який виникає в результаті використання третіми сторонами активів НПФ, що приносять відсотки та дивіденди, визнається у прибутку або збитку, якщо:

а) є ймовірність, що економічні вигоди, пов'язані з операцією, надходять до НПФ; та

б) можна достовірно оцінити суму доходу.

3.5.5. Дохід за фінансовим активом або фінансовим зобов'язанням, що оцінюється за справедливою вартістю, визнається у прибутку або збитку, за винятком випадків, наведених у п. 5.7.1 МСФЗ 9.

3.5.6. Дохід має оцінюватися за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана або підлягає отриманню. Сума доходу, яка виникає в результаті операції, як правило, визначається шляхом угоди між суб'єктом господарювання та покупцем або користувачем активу. Вона оцінюється за справедливою вартістю отриманої компенсації або компенсації, яка має бути отримана з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки чи знижки з обсягу, що надаються суб'єктом господарювання.

3.5.7. Дохід, який виникає в результаті використання третіми сторонами активів НПФ, що приносять відсотки та дивіденди, має визнаватися на такій основі:

а) відсотки мають визнаватися із застосуванням методу ефективної ставки відсотка. **Ефективна ставка відсотка – це ставка, яка точно дисконтує попередньо оцінені майбутні платежі або надходження грошових коштів протягом очікуваного строку дії фінансового інструмента та, якщо доцільно, протягом коротшого періоду до його балансової вартості.** При розміщенні депозитів на звичайних умовах ефективна ставка відсотка відповідає номінальній. Незвичайними умовами розміщення депозитів є суттєве відхилення номінальної ставки відсотка від ставок за подібними депозитами. Приклад нарахування відсотків наведено у п. 3.3.2.3 Рекомендацій.

б) дивіденди мають визнаватися, коли встановлюється право НПФ на їх отримання.

3.5.8. Коли виникає невизначеність щодо отримання суми, яку вже включено до суми доходу, неотримана сума (або сума, щодо якої перестає існувати ймовірність відшкодування) визнається як витрати, а не як коригування суми первісно визнаного доходу.

3.6. Визнання та оцінка витрат пенсійного фонду

3.6.1. Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення чистих активів, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

3.6.2. Витрати визнаються у звіті про прибутки та збитки за умови відповідності визначенню, наведеному у п. 3.1.5 цих Рекомендацій. Це фактично означає, що визнання витрат відбувається одночасно з визнанням збільшення зобов'язань або зменшення активів.

3.6.3. Витрати негайно визнаються у звіті про прибутки та збитки, коли видатки не надають майбутніх економічних вигід або тоді та тією мірою, якою майбутні економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визнанню як активу у звіті про фінансовий стан.

3.6.4. Витрати визнаються у звіті про прибутки та збитки також у тих випадках, коли виникають зобов'язання без визнання активу.

3.6.5. Правила оцінки витрат МСФЗ не встановлені і в цьому немає необхідності, оскільки їх величина є похідною від вартості активів і зобов'язань, правила оцінки яких встановлені МСФЗ.

4. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

4.1. Фінансова звітність загального призначення (далі – фінансова звітність) – це така фінансова звітність, яка має на меті задовольнити потреби користувачів, які не можуть вимагати від НПФ скласти звітність згідно з їхніми інформаційними потребами.

4.2. Метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки НПФ, яка є корисною для широкого кола користувачів при прийнятті ними економічних рішень. Фінансова звітність також демонструє результати того, як особи, відповідальні за управління НПФ, розпоряджаються ввіреними їм ресурсами.

4.3. Повний комплект фінансової звітності включає:

4.3.1. звіт про фінансовий стан на кінець періоду;

4.3.2. звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період;

4.3.3. звіт про зміни у власному капіталі за період;

4.3.4. звіт про рух грошових коштів за період;

4.3.5. примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення;

4.3.6. порівняльну інформацію стосовно попереднього періоду; та

4.3.7. звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного попереднього періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей своєї фінансової звітності, або коли він перекласифікує статті своєї фінансової звітності.

4.4. Фінансова звітність має достовірно подавати фінансовий стан, фінансові результати діяльності та грошові потоки НПФ. Достовірне подання вимагає правдивого подання впливу операцій, інших подій та умов відповідно до визначень та критеріїв визнання для активів, зобов'язань, доходу та витрат, наведених у Концептуальній основі фінансової звітності.

4.5. НПФ, фінансова звітність якого відповідає МСФЗ, має чітко та без будь-яких обмежень зазначати таку відповідність у Примітках. НПФ не повинен характеризувати фінансову звітність як таку, що відповідає МСФЗ, якщо вона не відповідає усім вимогам МСФЗ.

4.6. Складаючи фінансову звітність, управлінський персонал НПФ повинен оцінювати здатність продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Якщо під час оцінювання управлінський персонал НПФ знає про суттєві невизначеності, пов'язані з подіями чи умовами, які можуть спричинити значний сумнів щодо його здатності продовжувати діяльність на безперервній основі, НПФ має розкривати інформацію про такі невизначеності. Оцінюючи доречність припущення про безперервність, управлінський персонал бере до уваги всю наявну інформацію щодо майбутнього – щонайменше на 12 місяців з кінця звітного періоду, але не обмежуючись цим періодом.

4.7. НПФ складає свою фінансову звітність (крім інформації про рух грошових коштів) за принципом нарахування.

4.8. НПФ не повинен згортати активи та зобов'язання або дохід і витрати, якщо тільки цього не вимагає або не дозволяє МСФЗ.

4.9. НПФ чітко ідентифікує фінансову звітність та відокремлює її від іншої інформації при оприлюдненні фінансової звітності.

4.10. Форми фінансової звітності, що готує та подає НПФ, повинні відповідати формам, визначеним Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

4.11. У разі відсутності у НПФ даних за відповідними статтями активів, зобов'язань, доходів та витрат, показники за якими передбачені у формах, зазначених у п. 4.10 цих Рекомендацій, ці показники до фінансової звітності не включаються.

4.12. Відповідно до вимог п. 13 МСБО 26 фінансова звітність НПФ повинна містити звіт про наявні чисті активи, призначені для виплат, та опис політики фінансування, вимоги до яких наведено у розділі 5.2 цих Рекомендацій. Метою складання та подання звітності щодо програм пенсійного забезпечення з визначеним внеском є періодичне надання інформації про програму та результати її інвестицій. Ця мета, як правило, досягається шляхом надання фінансової звітності, що містить такі положення:

4.12.1. опис суттєвих видів діяльності за певний період та вплив будь-яких змін, що стосуються програми, а також склад учасників, термін і умови програми;

4.12.2. звіти, що містять інформацію про операції та результати інвестицій за певний період та фінансовий стан програми на кінець періоду;

4.12.3. опис інвестиційної політики.

4.13. Проміжна (квартальна) звітність НПФ складається на дати, встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Відповідно до вимог п. 8. МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність» проміжний фінансовий звіт НПФ має включати, як мінімум, такі компоненти:

4.13.1. стислий звіт про фінансовий стан;

4.13.2. стислий звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід;

4.13.3. стислий звіт про зміни у власному капіталі;

4.13.4. стислий звіт про рух грошових коштів;

4.13.5. деякі пояснювальні примітки.

У випадках обов'язкового подання проміжної фінансової звітності державним та регуляторним органам або на їхню вимогу НПФ має право подавати звіти, зазначені виключно у п.п. 4.13.1 і 4.13.2, оскільки їх складання передбачено ч. 1 ст. 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

4.14. Відповідно до вимог п. 17 МСБО 10 «Події після звітного періоду» НПФ слід розкривати інформацію про дату затвердження фінансової звітності до випуску (п. 5.3.3 цих Рекомендацій) та про те, хто дав дозвіл на таке затвердження. Затвердження фінансової звітності повинно відповідати вимогам ч. 1 ст. 14 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Затвердження фінансової звітності до випуску входить до повноважень ради пенсійного фонду. Рада пенсійного фонду повинна винести рішення про затвердження фінансової звітності за МСФЗ до випуску до передачі її на обов'язкову аудиторську перевірку. Дата затвердження фінансової звітності до випуску зазначається на початку фінансової звітності у відповідній графі «Дата (рік, місяць, число)», а також наводиться у Примітках до фінансової звітності (п. 5.3.3 цих Рекомендацій).

5. ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

5.1. Загальні вимоги щодо формування та подання приміток до фінансової звітності

5.1.1. Вичерпні вимоги щодо розкриття інформації у фінансових звітах (фінансовій звітності) описані в МСФЗ. У цих Рекомендаціях містяться узагальнені вимоги до розкриття інформації про діяльність НПФ та наведені приклади таблиць, які можуть використовуватись для розкриття необхідної інформації.

5.1.2. Примітки повинні містити інформацію про основу складання фінансової звітності і про застосовані конкретні облікові політики, розкривати інформацію, що вимагається МСФЗ і яку не подано у фінансовій звітності, надавати інформацію, яку не подано у фінансовій звітності, але яка є доречною для її розуміння.

5.1.3. У примітках слід:

5.1.3.1. подавати інформацію про основу складання фінансової звітності і про конкретні облікові політики;

5.1.3.2. розкривати інформацію, що вимагається МСФЗ і яку не подано у фінансовій звітності;

5.1.3.3. надавати інформацію, яку не подано у фінансовій звітності, але яка є доречною для її розуміння.

5.1.4. Примітки надають описові пояснення чи детальний аналіз статей, поданих у фінансових звітах, а також інформацію про статті, які не відповідають вимогам визнання в цих звітах.

5.1.5. Примітки повинні містити стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення.

5.1.6. У примітках наводиться порівняльна інформація за попередні періоди, якщо конкретними МСФЗ не дозволено або не вимагається інше.

5.1.7. Примітки слід чітко ідентифікувати від іншої інформації.

5.1.8. З метою забезпечення належного розуміння поданої у примітках інформації на кожній сторінці слід повторювати:

5.1.8.1. повну назву (найменування) НПФ, що звітує, або інші способи його ідентифікації;

5.1.8.2. вказівку на те, що звітність є окремою;

5.1.8.3. дату кінця звітного періоду або періоду, охопленого комплектом фінансової звітності та примітками;

5.1.9. З метою забезпечення відповідності фінансової звітності вимогам МСФЗ, які неможливо виконати, використовуючи встановлений загальнодержавний формат фінансової звітності, до приміток може додаватися фінансова звітність, що за змістом відповідає вимогам МСФЗ, у складі:

5.1.9.1. Звіт про фінансовий стан на кінець звітного періоду (з порівняльною інформацією);

5.1.9.2. Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період (з порівняльною інформацією);

5.1.9.3. Звіт про зміни у власному капіталі за період (з порівняльною інформацією);

5.1.9.4. Звіт про рух грошових коштів (з порівняльною інформацією).

5.1.10. Дані, наведені у звіті про фінансовий стан на кінець звітного періоду, звіті про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період, звіті про зміни у власному капіталі за період, звіті про рух грошових коштів за період мають містити перехресні посилання на будь-яку пов'язану з ними інформацію у примітках.

5.1.11. Примітки до фінансової звітності є її невід'ємною частиною.

5.1.12. Примітки до фінансової звітності повинні містити інформацію, що відповідає якісним характеристикам, які викладені у Концептуальній основі фінансової звітності, виданій РМСБО у вересні 2010 р., тобто доречно та правдиво подану, враховуючи посилювальні якісні характеристики, а саме зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість.

5.1.13. Примітки слід подавати у впорядкованому вигляді, дотримуючись послідовності у кожному звітному періоді.

5.1.14. Примітки до фінансової звітності можуть формуватися за наступною рекомендованою структурою:

5.1.14.1. Розкриття інформації за МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення» відповідно до вимог, викладених у п. 5.2 цих Рекомендацій.

5.1.14.2. Основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності відповідно до вимог, викладених у п. 5.3 цих Рекомендацій.

5.1.14.3. Суттєві положення облікової політики відповідно до вимог, викладених у п.п. 2 та 5.4 цих Рекомендацій.

5.1.14.4. Істотні облікові судження, оцінні значення і припущення відповідно до вимог, викладених у п. 5.5 цих Рекомендацій.

5.1.14.5. Розкриття інформації щодо використання справедливої вартості відповідно до вимог, викладених у п. 5.6 цих Рекомендацій.

5.1.14.6. Нові МСФЗ та їх вплив на фінансову звітність відповідно до вимог, викладених у п. 5.7 цих Рекомендацій.

5.1.14.7. Рекласифікації у фінансовій звітності за звітний рік порівняно з фінансовою звітністю попереднього року та виправлення помилок відповідно до вимог, викладених у п. 5.8 цих Рекомендацій.

5.1.14.8. Розкриття інформації, що підтверджує статті, подані у фінансовій звітності відповідно до вимог, викладених у п. 5.9 цих Рекомендацій.

5.1.14.9. Розкриття іншої інформації відповідно до вимог, викладених у п. 5.10 цих Рекомендацій.

5.1.15. НПФ може змінити порядок (послідовність) розкриття та доповнити перелік інформації у примітках до фінансової звітності, дотримуючись повноти подання інформації, що вимагається МСФЗ до розкриття. НПФ можуть адаптувати запропоновані приклади з урахуванням власних потреб таким чином, щоб забезпечити достовірне подання їх фінансового стану та результатів діяльності відповідно до МСФЗ.

5.2. Вимоги до розкриття інформації відповідно до МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення»

5.2.1. Примітки до фінансової звітності НПФ додатково до вимог, наведених у п. 5.1 цих Рекомендацій, повинні містити також:

5.2.1.1. звіт про чисті активи, наявні для виплат (див. п. 5.2.2 цих Рекомендацій);

5.2.1.2. звіт про зміни в чистих активах, наявних для виплат (форма НПФ-3);

5.2.1.3. опис програми пенсійного забезпечення та вплив будь-яких змін у програмі протягом звітного періоду;

5.2.1.4. *форми, передбачені підпунктом «в» п. 3.1 Положення про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 27.10.2011 р. № 674, які не включені до п.п. 5.2.1.1–5.2.1.3 цих Рекомендацій.*

5.2.2. Звіт про чисті активи, наявні для виплат, зазначений у п. 5.2.1.1 цих Рекомендацій, повинен включати інформацію щодо:

5.2.2.1. відповідним чином класифікованих активів на кінець періоду;

5.2.2.2. бази, використаної для оцінки активів;

5.2.2.3. детальної інформації щодо інвестиції, яка перевищує 5% чистих активів, наявних для виплат, або 5% цінних паперів будь-якого класу чи типу;

5.2.2.4. зобов'язань.

5.2.3. Опис програми пенсійного забезпечення та вплив будь-яких змін у програмі протягом звітного періоду, зазначений у п. 5.2.1.3 цих Рекомендацій, включає наступну інформацію:

5.2.3.1. назви працедавців і груп працівників, охоплених програмою пенсійного забезпечення;

5.2.3.2. кількість учасників, які отримують виплати, та кількість інших учасників, класифікованих відповідним чином;

5.2.3.3. тип програми (з визначеним внеском);

5.2.3.4. примітка щодо того, чи учасники програми роблять до неї внески;

5.2.3.5. опис будь-яких умов припинення програми;

5.2.3.6. зміни в пунктах 5.2.3.1–5.2.3.5 протягом звітного періоду.

5.3. Основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності

5.3.1. В розділі приміток, що розкриває основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності, наводиться наступна інформація:

5.3.1.1. Концептуальна основа фінансової звітності (стандарти, що використовувалися для підготовки та подання фінансової звітності).

5.3.1.2. Припущення про безперервність діяльності (якщо тільки немає намірів ліквідувати НПФ чи припинити діяльність або немає реальної альтернативи таким заходам). У тих випадках, коли

існує невизначеність щодо подій чи умов, які можуть спричинити значний сумнів щодо здатності НПФ продовжувати діяльність на безперервній основі, слід розкривати інформацію про такі невизначеності. Якщо припущення безперервності об'єктивно зробити неможливо, слід розкрити інформацію про цей факт разом з основою, на якій складено фінансову звітність, та висвітлити причини, які унеможливають розглядати діяльність НПФ як безперервну.

5.3.1.3. Валюта подання звітності та функціональна валюта, ступінь округлення.

5.3.1.4. Дата переходу на складання фінансової звітності за МСФЗ (для першої фінансової звітності за МСФЗ).

5.3.1.5. Ідентифікація фінансової звітності (чи є фінансова звітність фінансовою звітністю загального призначення).

5.3.2. Перше застосування МСФЗ (для першої фінансової звітності за МСФЗ).

5.3.3. Рішення про затвердження фінансової звітності (орган, що затвердив, дата затвердження, можливість внесення змін до звітності).

5.4. Суттєві положення облікової політики

5.4.1. Відповідно до п. 5.1.5 цих Рекомендацій у примітках наводиться інформація про суттєві облікові політики, яка повинна містити наступну інформацію:

5.4.1.1. Основа (або основи) оцінки, застосована при складанні фінансової звітності (див. п. 3.2 цих Рекомендацій).

5.4.1.2. Інформація про кожну суттєву облікову політику, що конкретно не вимагається МСФЗ, але яку НПФ обирає та застосовує відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (див. п. 2.1 цих Рекомендацій).

5.4.1.3. Інші застосовані облікові політики, що є доречними для розуміння фінансової звітності.

5.4.1.4. Відповідність облікової політики звітного періоду обліковій політиці, що застосовувалася в попередньому звітному році.

5.4.2. Добровільні зміни в обліковій політиці та їх вплив на поточний період (чи на будь-який попередній період), існуючий або потенційний вплив на майбутні звітні періоди (за винятком, коли неможливо визначити суму впливу).

5.5. Істотні облікові судження, оцінні значення і припущення

5.5.1. Опис операційного середовища та економічної ситуації.

5.5.2. Примітки до фінансової звітності повинні містити основні припущення про майбутнє та інші основні джерела невизначеності в оцінках на звітну дату (перелік є орієнтовним та може змінюватися і доповнюватися у випадках застосування професійного судження з питань, що не знайшли відображення у наведеному переліку):

5.5.2.1. судження щодо операцій, подій або умов за відсутності конкретних МСФЗ;

5.5.2.2. судження щодо справедливої вартості активів НПФ;

5.5.2.3. судження щодо змін справедливої вартості фінансових активів;

- 5.5.2.4. судження щодо очікуваних термінів утримування фінансових інструментів;
- 5.5.2.5. судження щодо використовуваних ставок дисконтування;
- 5.5.2.6. судження щодо виявлення ознак знецінення активів НПФ;
- 5.5.2.7. інші судження.

5.6. Розкриття інформації щодо використання справедливої вартості

5.6.1. Для активів та зобов'язань, що оцінюються за справедливою вартістю на періодичній або неперіодичній основі у звіті про фінансовий стан після первісного визнання, наводяться методики оцінювання та вхідні дані, використані для складання таких оцінок. Для розкриття інформації про методики оцінювання та вхідні дані, використані для складання таких оцінок, можна використовувати таблицю такої форми:

Класи активів та зобов'язань, оцінених за справедливою вартістю	Методики оцінювання	Метод оцінки (ринковий, дохідний, витратний)	Вхідні дані

5.6.2. Для періодичних оцінок справедливої вартості з використанням закритих вхідних даних (3-го рівня) наводиться вплив оцінок на прибуток або збиток чи інший сукупний дохід за період.

5.6.3. Для кожного класу активів та зобов'язань, оцінених за справедливою вартістю у звіті про фінансовий стан після первісного визнання – рівень ієрархії справедливої вартості, до якого належать оцінки справедливої вартості у сукупності (1-й, 2-й чи 3-й рівень). Для розкриття інформації про рівні ієрархії справедливої вартості можна використовувати таблицю такої форми:

Класи активів та зобов'язань, оцінених за справедливою вартістю	1 рівень (ті, що мають котирування, та спостережувані)		2 рівень (ті, що не мають котирувань, але спостережувані)		3 рівень (ті, що не мають котирувань і не є спостережуваними)	
	201X	Попередній рік	201X	Попередній рік	201X	Попередній рік
	€000	€000	€000	€000	€000	€000

5.6.4. Для активів та зобов'язань, утримуваних на кінець звітного періоду, що оцінюються за справедливою вартістю періодично, наводяться величини будь-яких переміщень між 1-м та 2-м рівнями ієрархії справедливої вартості, причини таких переміщень та політика НПФ стосовно визначення, коли переміщення між рівнями вважаються такими, що відбулися.

5.6.5. Для періодичних оцінок справедливої вартості, що належать до 3-го рівня ієрархії справедливої вартості, наводиться зіставлення залишків на початок періоду з залишками на кінець періоду, з розкриттям окремо змін протягом періоду, що відносяться до загальних прибутків або збитків за період, визнаних у прибутку або збитку; загальних прибутків або збитків за період, визнаних в іншому сукупному доході, а також статтю (статті) в іншому сукупному доході, у якій такі прибутки або збитки визнані; придбання, продажі, випуски та погашення (кожний з цих видів змін розкривається окремо); сум будь-яких переведень у 3-й рівень ієрархії справедливої вартості або з нього, причини таких переведень та політику НПФ щодо визначення того, коли переведення між рівнями вважаються такими, що відбулися. Для розкриття інформації про рух вартості активів у 3-му рівні ієрархії справедливої вартості можна використовувати таблицю такої форми:

Класи активів, оцінених за справедливою вартістю з використанням 3-го рівня ієрархії	Залишки на початок періоду	Придбання, продажі	Залишки на кінець періоду	Стаття (статті) у прибутку або збитку, у якій прибутки або збитки визнані
	€000	€000	€000	

5.6.6. Інші розкриття, що вимагаються МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», якщо вони є доречними для розуміння інформації про справедливу вартість активів та зобов'язань.

5.7. Нові МСФЗ та їх вплив на фінансову звітність

5.7.1. У примітках наводиться інформація про нові стандарти (особливості першого застосування нових та/або переглянутих МСФЗ). Для розкриття інформації про нові та переглянуті стандарти можна використовувати таблицю такої форми:

Стандарти та сутність правок до них	Основні вимоги	Ефективна дата	Можливість дострокового застосування	Факт застосування / незастосування нових та/або переглянутих МСФЗ у фінансовій звітності за рік, що закінчився 31.12.201X р	Вплив поправок

5.7.2. Якщо перше застосування МСФЗ впливає на поточний період (чи на будь-який попередній період) або матиме такий вплив (за винятком того, що неможливо визначити суму коригування), або може мати вплив на майбутні періоди, то слід розкривати таку інформацію:

- а) назву МСФЗ;
- б) той факт, що зміна в обліковій політиці здійснюється відповідно до його положень перехідного періоду (якщо це прийнятно);
- в) характер зміни в обліковій політиці;
- г) опис положень перехідного періоду (якщо це прийнятно);
- г) положення перехідного періоду, які могли б мати вплив на майбутні періоди (якщо це прийнятно);
- д) суму коригування за поточний період та кожний поданий попередній період (наскільки це можливо) для кожної статті фінансових звітів, на яку це впливає;
- е) суму коригування, пов'язану з періодами, що передують поданому (наскільки це можливо);
- е) якщо ретроспективне застосування неможливе для конкретного попереднього періоду або для періодів, що передують поданому, то розкривають обставини, що привели до існування такої умови, та опис того, як і з якого часу застосовується зміна в обліковій політиці.

5.8. Рекласифікації у фінансовій звітності за звітний рік порівняно з фінансовою звітністю попереднього року та виправлення помилок

5.8.1. Рекласифікація порівняльних сум (характер рекласифікацій; сума кожної рекласифікованої статті або класу статей; причина рекласифікації. Для розкриття інформації про рекласифікації статей або їх класів можна використовувати таблицю такої форми:

Статті або класи статей, що рекласифіковані	До рекласифікації (XX.XX.XXXX)	Після рекласифікації (XX.XX.XXXX)	На дату фінансової звітності (YY.YY.YYYY)	Причина рекласифікації
	€000	€000	€000	

5.8.2. За умови неможливості рекласифікації порівняльних сум, слід розкрити причину, з якої не проведена рекласифікація сум; характер коригувань, які були б зроблені, якби суми були рекласифіковані.

5.8.3. Виправлення помилок минулих періодів:

5.8.3.1. опис помилки за минулий період;

5.8.3.2. сума коригування за кожний поданий минулий період (якщо є можливим): для кожної статті фінансової звітності, на яку вплинула помилка;

5.8.3.3. сума коригування на початок самого першого періоду, включеного у фінансову звітність;

5.8.3.4. якщо ретроспективне подання інформації за будь-який минулий період неможливе, необхідно вказати обставини, які призвели до появи цих умов, і вказати, яким чином і з якого моменту було здійснено виправлення помилки.

«5.9.1. Грошові кошти та їх еквіваленти (рядок звіту про фінансовий стан 1165)

Станом на 31 грудня

	<u>201X</u>	<u>Попередній рік</u>
	€000	€000
<i>Готівка</i>		
<i>Поточні рахунки в національній валюті</i>		
<i>Поточні рахунки в іноземній валюті</i>		
<i>Банківські метали на поточних рахунках</i>		
<i>Депозитні рахунки «до запитання» в національній валюті</i>		
<i>Депозитні рахунки «до запитання» в іноземній валюті</i>		
<i>Банківські метали на депозитних рахунках «до запитання»</i>		
<i>Еквіваленти грошових коштів</i>		
Всього		
<i>Довідково: загальна сума списаних (визнаних витратами)</i>		
<i>Довідково: грошові кошти та їх еквіваленти недоступні для використання</i>		

5.9.2. Поточні фінансові інвестиції (рядок звіту про фінансовий стан 1160)

Станом на 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Депозитні рахунки (до 12 місяців) в національній валюті</i>		
<i>Депозитні рахунки (до 12 місяців) в іноземній валюті</i>		
<i>Банківські метали на депозитних рахунках (до 12 місяців)</i>		
<i>Облігації державних позик з терміном утримання до 12 місяців</i>		
<i>Облігації підприємств з терміном утримання до 12 місяців</i>		
<i>Іпотечні облігації з терміном утримання до 12 місяців</i>		
<i>Ощадні (депозитні) сертифікати зі строком дії до 12 місяців</i>		
<i>Акції</i>		
<i>Паї та частки</i>		
Всього		
<i>Довідково: загальна сума списаних (визнаних витратами)</i>		

5.9.3. Довгострокові фінансові інвестиції (Інші фінансові інвестиції) (рядок звіту про фінансовий стан 1035)

Станом на 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Депозитні рахунки (більше 12 місяців) в національній валюті</i>		
<i>Депозитні рахунки (більше 12 місяців) в іноземній валюті</i>		
<i>Банківські метали на депозитних рахунках (більше 12 місяців)</i>		
<i>Облігації державних позик з терміном утримання більше 12 місяців</i>		
<i>Облігації підприємств з терміном утримання більше 12 місяців</i>		
<i>Іпотечні облігації з терміном утримання більше 12 місяців</i>		
<i>Ощадні (депозитні) сертифікати зі строком дії більше 12 місяців</i>		
Всього		
<i>Довідково: загальна сума списаних (визнаних витратами)</i>		

5.9.4. Інша поточна дебіторська заборгованість (рядок звіту про фінансовий стан 1155)

Станом на 31 грудня

	<i>201X</i>	<i>Попередній рік</i>
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Визнані компенсації за іпотечними облігаціями</i>		
<i>Поточна дебіторська заборгованість за нарахованими доходами</i>		
<i>Інша поточна дебіторська заборгованість</i>		
<i>Всього</i>		
<i>Довідково: загальна сума списаних (визнаних витратами)</i>		
<i>Довідково: прострочена</i>		
<i>Довідково: пов'язаних сторін</i>		

5.9.5. Зміни справедливої вартості фінансових активів

	За довгостроковими фінансовими інвестиціями	За поточними фінансовими інвестиціями	За дебіторською заборгованістю	Всього
	<i>€000</i>	<i>€000</i>	<i>€000</i>	<i>€000</i>
Облікова вартість на початок порівняльного періоду				
Зменшення справедливої вартості	( )	( )	( )	( )
Збільшення справедливої вартості				
Облікова вартість на кінець порівняльного періоду				
Зменшення справедливої вартості	( )	( )	( )	( )
Збільшення справедливої вартості				
Величина на кінець звітного періоду				

5.9.6. Інвестиційна нерухомість (рядок звіту про фінансовий стан 1015)

5.9.6.1. Щодо інвестиційної нерухомості слід розкривати:

- існування і суми обмежень щодо спроможності реалізувати інвестиційну нерухомість або перевести дохід і надходження від продажу;
- контрактні зобов'язання купити, збудувати чи забудувати інвестиційну нерухомість або провести ремонт, обслуговування чи поліпшення.

5.9.6.2. Розкриття інформації, наведеної у звітності

Станом на 31 грудня

	<i>201X</i>	<i>Попередній рік</i>
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Власна інвестиційна нерухомість, у т.ч.</i>		

Всього

За рік, що закінчився 31 грудня

	<i>201X</i>	<i>Попередній рік</i>
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Суми, визнані у звіті про прибутки чи збитки, щодо</i>		
<i>– доходу від оренди інвестиційної нерухомості</i>		
<i>– прямих операційних витрат (включаючи ремонт і обслуговування), що виникають від інвестиційної нерухомості, яка генерує дохід від оренди протягом періоду)</i>		
<i>– прямих операційних витрат (включаючи ремонт і обслуговування), що виникають від інвестиційної нерухомості, яка не генерує доходу від оренди протягом періоду)</i>		

Всього

5.9.6.3. Узгодження балансової вартості інвестиційної нерухомості на початок і кінець періоду, для чого можна використовувати таблицю такої форми:

	Власна інвестиційна нерухомість
	<i>€000</i>
Вартість на початок порівняльного періоду	
збільшення вартості внаслідок придбання	
збільшення вартості у результаті капіталізації подальших видатків, визнаних у балансовій вартості активу	
активи, класифіковані як такі, що утримуються для продажу	
чисті прибутки або збитки від коригування справедливої вартості	
інші зміни	
Вартість на кінець порівняльного періоду	
збільшення вартості внаслідок придбання	
збільшення вартості у результаті капіталізації подальших видатків, визнаних у балансовій вартості активу	
активи, класифіковані як такі, що утримуються для продажу	
чисті прибутки або збитки від коригування справедливої вартості	
інші зміни	
Вартість на кінець звітного періоду	

5.9.6.4. Інші розкриття, що вимагаються МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість», якщо вони є доречними для розуміння інформації про інвестиційну нерухомість.

5.9.7. Інші поточні зобов'язання (рядок звіту про фінансовий стан 1690)

Станом на 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Заборгованість за послуги депозитарія</i>		
<i>Заборгованість за брокерські послуги</i>		
<i>Заборгованість за послуги адміністрування</i>		
<i>Заборгованість за послуги з управління активами</i>		
<i>Інші поточні зобов'язання</i>		
<i>Всього</i>		
<i>Довідково: перед пов'язаними сторонами</i>		

5.9.8. Інші операційні доходи (рядок звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2120)

За рік, що закінчився 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Інші операційні доходи, у т.ч.</i>		
<i>– за видами інших операційних доходів</i>		
<i>– ...</i>		
<i>Всього</i>		

5.9.9. Дохід і втрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю (рядки звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2120 та 2181)

За рік, що закінчився 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, у т.ч.</i>		
<i>– за видами активів, що оцінюються за справедливою вартістю</i>		
<i>– ...</i>		
<i>Втрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, у т.ч.</i>		
<i>– за видами активів, що оцінюються за справедливою вартістю</i>		
<i>– ...</i>		
<i>Фінансовий результат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю (до оподаткування)</i>		

5.9.10. Адміністративні витрати (рядок звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2130)

За рік, що закінчився 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Послуги з адміністрування</i>		
<i>Послуги з управління активами</i>		
<i>Послуги аудиторів</i>		
<i>Послуги зберігача</i>		
<i>Інші адміністративні витрати</i>		
<i>Всього</i>		

5.9.11. Інші доходи і витрати (рядки звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2240 та 2270).

За рік, що закінчився 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Інші доходи, у т.ч.</i>		
<i>– ...</i>		
<i>Інші витрати, у т.ч.</i>		
<i>– ...</i>		
<i>Фінансовий результат від іншої діяльності (до оподаткування)</i>		

5.9.12. Виплати учасникам

За рік, що закінчився 31 грудня

	201X	Попередній рік
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Пенсійні виплати на визначений строк, з них</i>		
<i>строком виплат від 10 до 15 років</i>		
<i>Одноразові пенсійні виплати, з них</i>		
<i>у разі медичного підтвердженого критичного стану здоров'я,</i>		
<i>настання інвалідності</i>		
<i>у зв'язку з недосягненням мінімального розміру накопичень</i>		
<i>у зв'язку з виїздом на постійне проживання за межі України</i>		
<i>у разі смерті учасника – його спадкоємцям</i>		
<i>Всього здійснено виплат учасникам</i>		

5.10. Розкриття іншої інформації (за наявності)

5.10.1. Розкриття операцій з пов'язаними сторонами

5.10.1.1. Для розкриття операцій з пов'язаними сторонами можна використовувати таблицю такої форми:

За рік, що закінчився 31 грудня

	<i>201X</i>	<i>Попередній рік</i>
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Операції з пов'язаними сторонами, у т.ч.</i>		
– ...		
<i>Всього операцій з пов'язаними сторонами</i>		
<i>Довідково: Витрати, визнані протягом періоду щодо безнадійних або сумнівних боргів пов'язаних сторін</i>		

5.10.1.2. Інформація щодо умов (ринкові або неринкові) операцій з пов'язаними сторонами.

5.10.2. Умовні зобов'язання та невизнані контрактні зобов'язання

Для розкриття інформації про умовні зобов'язання, про контрактні зобов'язання можна використовувати таблицю такої форми:

Станом на 31 грудня

	<i>201X</i>	<i>Попередній рік</i>
	<i>€000</i>	<i>€000</i>
<i>Умовні зобов'язання та невизнані контрактні зобов'язання, у т.ч.</i>		
– ...		
<i>Всього Умовні зобов'язання та невизнані контрактні зобов'язання</i>		

5.10.3. Судові процеси

Для розкриття операцій про судові процеси можна використовувати таблицю такої форми:

<i>Позивач</i>	<i>Відповідач</i>	<i>Підстава</i>	<i>Стан процесу, рішення, перспективи</i>	<i>Сума позову, €000</i>

Всього за судовими процесами

5.10.4. Ризики

5.10.4.1. Розкриття інформації про ризики, на які наражається НПФ, повинно включати (а) опис суттєвих ризиків, на які НПФ наражається протягом періоду та на кінець звітного періоду, та їх

обсяг; (б) оцінка можливого впливу ризику на НПФ та його звітність (аналіз чутливості); (в) політика управління ризиком (заходи, що вживаються для зниження).

5.10.4.2. Згідно з вимогами МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» обов'язково розкриваються ринковий ризик (у т.ч. відсотковий ризик, валютний ризик, інший ціновий ризик), кредитний ризик, ризик ліквідності.

Ринковий ризик – ризик того, що справедлива вартість або майбутні грошові потоки від фінансового інструмента коливатимуться внаслідок змін ринкових цін.

Валютний ризик – ризик того, що справедлива вартість або майбутні грошові потоки від фінансового інструмента коливатимуться внаслідок змін валютних курсів.

Для розкриття інформації про обсяг активів, які наражаються на валютний ризик, можна використовувати таблицю такої форми.

Аналіз валютного ризику

Найменування валюти	На кінець звітного року			На кінець попереднього періоду		
	монетарні активи	монетарні зобов'язання	чиста позиція	монетарні активи	монетарні зобов'язання	чиста позиція
1	2	3	4=2-3	5	6	7=5-6
	₴000	₴000	₴000	₴000	₴000	₴000
Долари США						
Євро						
Фунти стерлінгів						
Інші						

Всього

Відсотковий ризик – ризик того, що справедлива вартість або майбутні грошові потоки від фінансового інструмента коливатимуться внаслідок змін ринкових відсоткових ставок.

Для розкриття інформації про обсяг активів, які наражаються на відсотковий ризик, можна використовувати таблицю такої форми.

Моніторинг процентних ставок за фінансовими інструментами (% річних)

Найменування статті	Звітний період				Попередній період			
	гривня	долари США	євро	інші	гривня	долари США	євро	інші
Грошові кошти та їх еквіваленти								
Депозити								
Боргові цінні папери								
Інші активи								

Всього

Інший ціновий ризик – ризик того, що справедлива вартість або майбутні грошові потоки від фінансового інструмента коливатимуться внаслідок змін ринкових цін (окрім тих, що виникають унаслідок відсоткового ризику чи валютного ризику), незалежно від того, чи спричинені вони чинниками, характерними для окремого фінансового інструмента або його емітента, чи чинниками, що впливають на всі подібні фінансові інструменти, з якими здійснюються операції на ринку.

Кредитний ризик – ризик того, що одна сторона контракту про фінансовий інструмент не зможе виконати зобов'язання і це буде причиною виникнення фінансового збитку іншої сторони.

Ризик ліквідності – ризик того, що суб'єкт господарювання матиме труднощі при виконанні зобов'язань, пов'язаних із фінансовими зобов'язаннями, що погашаються шляхом поставки грошових коштів або іншого фінансового активу. НПФ не наражаються на ризики ліквідності, оскільки їх зобов'язання перед учасниками обмежуються наявними активами.

Аналіз активів та зобов'язань за строками їх погашення

Найменування статті	Звітний період			Попередній період		
	менше ніж 3 місяці	від 3 до 12 місяців	більше року	менше ніж 3 місяці	від 3 до 12 місяців	більше року
€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000
Грошові кошти та їх еквіваленти						
Депозити						
Боргові цінні папери						
Інструменти капіталу						
Інвестиційна нерухомість						
Дебіторська заборгованість						
Всього активів						
Поточні зобов'язання						
Всього зобов'язань						
Розрив (активи мінус зобов'язання)						

5.10.4.3. Якщо НПФ у своїй діяльності наражається на інші галузеві (специфічні) ризики, то він також розкриває інформацію стосовно цих ризиків. До галузевих (специфічних) ризиків відносяться наступні.

Проектний ризик – ризик втрат вартості активів НПФ, що пов'язані з інвестиціями в об'єкти нерухомості, корпоративні права та цінні папери, що не допущені до торгів на фондовій біржі, або цінні папери, які не отримали рейтингової оцінки відповідно до закону.

Ризик обмеженості інструментів інвестування – ризик внесення змін до регуляторного законодавства щодо дозволених до утримання активів НПФ.

Ризик недовіри – ризик соціального сприйняття тієї чи іншої сфери діяльності компанії, часто сформований під впливом стереотипних та персональних тверджень.

Ризик дефолту держави за своїми зобов'язаннями – ризик втрат активів НПФ, що пов'язані з інвестиціями у державні цінні папери.

Ризик банкрутства емітента – ризик втрат активів НПФ, що пов'язані з інвестиціями у цінні папери окремих емітентів.

Ризик, пов'язаний із державними регуляторами, – ризик, пов'язаний з недостатньо нерозвинутою законодавчою ланкою функціонування держави та бюрократично-корупційними проявами.

Ризик диверсифікації пенсійних активів – ризик порушення граничних розмірів вкладень пенсійних резервів у певний клас активів.

Законодавчий ризик – ризик несприятливих змін законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Ризик низької ліквідності інструментів інвестування – ризик втрат активів НПФ, що пов'язані зі зниженням ліквідності інвестицій.

Ризик нестабільності окремих політичних сил або персоналій, що прямо або опосередковано володіють емітентами інструментів інвестування.

Ризик вибору – ризик прийняття помилкових рішень щодо вибору компанії з управління активами, адміністраторів, об'єктів інвестування.

Системний ризик – ризик, пов'язаний з неспроможністю більшості фінансових інститутів (у т.ч. банківської системи) виконувати свої зобов'язання.

5.10.4.3. Розкриття інформації про ризики, зокрема проведення аналізу чутливості, здійснюється відповідно до пунктів 31–42 та Б6-Б28 МСФЗ 7.

5.10.5. Події після дати балансу

5.10.5.1. У тих випадках, коли події, що мали місце після звітної дати, не впливають на стан активів і зобов'язань НПФ на звітну дату (тобто не є коригуючими), але настільки важливі, що їх нерозкриття може вплинути на здатність користувачів фінансової звітності робити правильні оцінки і приймати правильні рішення, необхідно розкривати таку інформацію:

(1) характер події;

(2) оцінку фінансових наслідків або включити вказівку на те, що зробити таку оцінку не представляється можливим.

5.10.5.2. Якщо НПФ після звітної дати отримує інформацію про умови, що існували на звітну дату, необхідно скоригувати розкриття інформації, що відноситься до цих умов, з урахуванням нової інформації.

5.10.6. Додаткові розкриття (за умови прийняття рішення НПФ про доречність таких розкриттів).

У Додатку до Рекомендацій наведено Примірний перелік Приміток до фінансової звітності недержавних пенсійних фондів, із посиланням на відповідні параграфи Міжнародних стандартів фінансової звітності та зазначенням, чи є відповідні **вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень обов'язковими для недержавних пенсійних фондів.**

Додаток
до Рекомендацій (інструктивних
матеріалів) щодо застосування МСФЗ
для цілей ведення бухгалтерського
обліку і складання фінансової
звітності недержавними пенсійними
фондами

Примірний перелік Приміток до фінансової звітності недержавних пенсійних фондів

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
Інформація про основу складання фінансової звітності і про конкретні облікові політики		
Розкриття основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності	5.3	
Основи підготовки, затвердження і подання фінансової звітності:	5.3.1	
ідентифікація фінансової звітності (зокрема, чи є вона фінансовою звітністю загального призначення)	5.3.1.5	МСБО 1.49-51
валюта подання звітності та функціональна валюта, ступінь округлення	5.3.1.3	МСБО 1.51(г)
концептуальна основа фінансової звітності (зазначення про відповідність фінансової звітності МСФЗ)	5.3.1.1	МСБО 1.16
припущення про безперервність діяльності	5.3.1.2	МСБО 1.25, 26
дата переходу на складання фінансової звітності за МСФЗ (для першої фінансової звітності за МСФЗ)	5.3.1.4	МСФЗ 1.24
Перше застосування МСФЗ (для першої фінансової звітності за МСФЗ)	5.3.2	МСФЗ 1.20-33
Рішення про затвердження фінансової звітності (орган, що затвердив, дата затвердження тощо)	5.3.3	МСБО 10.17
Розкриття суттєвих положень облікової політики	5.4	
Інформація про суттєві облікові політики:	5.4.1	
основа (або основи) оцінки, застосована при складанні фінансової звітності	5.4.1.1	МСБО 1.117(а)
інші застосовані облікові політики, що є доречними для розуміння фінансової звітності	5.4.1.3	МСБО 1.117(б)
кожна суттєва облікова політика, що конкретно не вимагається МСФЗ, але яку обрано та застосовано відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»	5.4.1.2	МСБО 1.121
відповідність облікової політики звітного періоду обліковій політиці, що застосовувалася у попередньому періоді	5.4.1.4	МСБО 1.38
Інформація про добровільні зміни в обліковій політиці, якщо такі зміни впливають на поточний, попередні або майбутні періоди (за винятком того, що неможливо визначити суму впливу)	5.4.2	МСБО 8.29

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
Розкриття істотних облікових суджень, оцінних значень і припущень	5.5	МСБО 1.13(a)
Опис операційного середовища та економічної ситуації	5.5.1	МСБО 1.125
Основні припущення про майбутнє та інші основні джерела невизначеності в оцінках на звітну дату (перелік є орієнтовним та може змінюватися і доповнюватися):	5.5.2	
судження щодо операцій, подій або умов за відсутності конкретних МСФЗ	5.5.2.1	
судження щодо справедливої вартості активів НІФ	5.5.2.2	
судження щодо змін справедливої вартості фінансових активів	5.5.2.3	
судження щодо очікуваних термінів утримування фінансових інструментів	5.5.2.4	
судження щодо використовуваних ставок дисконтування	5.5.2.5	
судження щодо виявлення ознак знецінення активів НІФ	5.5.2.6	
інші судження	5.5.2.7	
Інформація, що вимагається МСФЗ і яку не подано у фінансовій звітності		
Розкриття інформації про нові МСФЗ та їх вплив на фінансову звітність	5.7	МСБО 8.28-31
Інформація про нові стандарти (особливості першого застосування нових та/або переглянутих МСФЗ)	5.7.1	
Якщо перше застосування МСФЗ впливає на поточний період (чи на будь-який попередній період) або матиме такий вплив (за винятком того, що неможливо визначити суму коригування), або може мати вплив на майбутні періоди, то у примітках слід розкривати таку інформацію: а) назву МСФЗ; б) той факт, що зміна в обліковій політиці здійснюється відповідно до його положень перехідного періоду (якщо це прийнятно); в) характер зміни в обліковій політиці; г) опис положень перехідного періоду (якщо це прийнятно); г) положення перехідного періоду, які могли б мати вплив на майбутні періоди (якщо це прийнятно);	5.7.2	МСБО 8.28

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
<p>д) суму коригування за поточний період та кожний попередній період (наскільки це можливо) для кожної статті фінансових звітів, на яку це впливає;</p> <p>е) суму коригування, пов'язану з періодами, що передують поданому (наскільки це можливо); та</p> <p>є) якщо ретроспективне застосування неможливе для конкретного попереднього періоду або для періодів, що передують поданому, то розкривають обставини, що призвели до існування такої умови, та опис того, як і з якого часу застосовується зміна в обліковій політиці.</p>		
<p>Розкриття інформації про рекласифікації у фінансовій звітності за звітний рік порівняно з фінансовою звітністю попереднього року, та виправлення помилок</p>	5.8	
<p>Інформація про рекласифікацію порівняльних сум (характер рекласифікації; сума кожної рекласифікованої статті або класу статей; причина рекласифікації)</p>	5.8.1	МСБО 1.41
<p>За умови неможливості рекласифікації порівняльних сум: інформація про причину, з якої не проведена рекласифікація сум, та про характер коригувань, які були б зроблені, якби суми були рекласифіковані</p>	5.8.2	МСБО 1.42
<p>Інформація про виправлення помилок минулих періодів:</p>	5.8.3	
<p>характер помилки за минулий період</p>	5.8.3.1	МСБО 8.49(а)
<p>сума коригування за кожний поданий минулий період (якщо є можливим) для кожної статті фінансової звітності, на яку вплинула помилка</p>	5.8.3.2	МСБО 8.49(б)
<p>сума коригування на початок самого першого періоду, включеного до фінансової звітності</p>	5.8.3.3	МСБО 8.49(в)
<p>Якщо ретроспективне перерахування неможливе для певного попереднього періоду, необхідно розкрити обставини, що призвели до існування такої умови, та опис того, як та коли виправлено помилку</p>	5.8.3.4	МСБО 8.49(г)
<p>Розкриття інформації, що підтверджує статті, подані у фінансовій звітності¹</p>	5.9	
<p>Інформація про грошові кошти та їх еквіваленти (рядок звіту про фінансовий стан 1165)</p>	5.9.1	МСБО 1.7
<p>Інформація про поточні фінансові інвестиції (рядок звіту про фінансовий стан 1160)</p>	5.9.2	МСБО 1.7
<p>Інформація про довгострокові фінансові інвестиції (Інші фінансові інвестиції) (рядок звіту про фінансовий стан 1035)</p>	5.9.3	МСБО 1.7
<p>Інформація про іншу поточну дебіторську заборгованість (рядок звіту про фінансовий стан 1155)</p>	5.9.4	МСБО 1.7
<p>Інформація про зміни справедливої вартості фінансових активів</p>	5.9.5	МСБО 1.7

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
Інформація про інвестиційну нерухомість (рядок звіту про фінансовий стан 1015):	5.9.6	
щодо інвестиційної нерухомості слід розкривати:	5.9.6.1	МСБО 40.75(е), 75(є)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ існування і суми обмежень щодо спроможності реалізувати інвестиційну нерухомість або перевести дохід і надходження від продажу; ✓ контрактні зобов'язання купити, збудувати чи забудувати інвестиційну нерухомість або провести ремонт, обслуговування чи поліпшення 		
суми, визнані у звіті про прибутки чи збитки, щодо:	5.9.6.2	МСБО 40.75(д)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ доходу від оренди інвестиційної нерухомості ✓ прямих операційних витрат (включаючи ремонт і обслуговування), що виникають від інвестиційної нерухомості, яка генерує дохід від оренди протягом періоду ✓ прямих операційних витрат (включаючи ремонт і обслуговування), що виникають від інвестиційної нерухомості, яка не генерує доходу від оренди протягом періоду 	5.9.6.3	МСБО 40.76
щодо узгодження балансової вартості інвестиційної нерухомості на початок і кінець періоду	5.9.6.4	МСБО 40.74-79
інші розкриття, що вимагаються МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість», якщо вони є доречними для розуміння інформації про інвестиційну нерухомість	5.9.7	МСБО 1.7
Інформація про інші поточні зобов'язання (рядок звіту про фінансовий стан 1690)	5.9.8	МСБО 1.7
Інформація про інші операційні доходи (рядок звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2120)	5.9.9	МСБО 1.7
Інформація про дохід і втрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю (рядки звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2120 та 2181)	5.9.10	МСБО 1.7
Інформація про адміністративні витрати (рядок звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2130)	5.9.11	МСБО 1.7
Інформація про інші доходи і витрати (рядки звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід 2240 та 2270)	5.9.12	МСБО 1.7
Інформація про виплати учасникам		
Розкриття іншої інформації (за наявності)	5.10	
У примітках наводиться інформація про операції з пов'язаними сторонами:	5.10.1	
обсяг операцій з пов'язаними сторонами та характер розрахунків	5.10.1.1	МСБО 24.13, 18

	Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
	умови (ринкові або неринкові) операцій з пов'язаними сторонами	5.10.1.2	МСБО 24.13, 18
	Інформація про умовні зобов'язання та невизнані контрактні зобов'язання	5.10.2	МСБО 37.86
	Інформація про судові процеси	5.10.3	МСБО 37.85(б)
	Інформація про ризики:	5.10.4	
	розкриття інформації про ризики, на які наражається НПФ, повинно включати (а) опис суттєвих ризиків, на які НПФ наражається протягом періоду та на кінець звітного періоду, та їх обсяг; (б) оцінка можливого впливу ризику на НПФ та його звітність (аналіз чутливості); (в) політики управління ризиком (заходи, що вживаються для зниження)	5.10.4.1	МСФЗ 7.31-42
	згідно з вимогами МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» обов'язково розкриваються ринковий ризик (у т.ч. відсотковий ризик, валютний ризик, інший ціновий ризик), кредитний ризик, ризик ліквідності	5.10.4.2	МСФЗ 7.31-42, Б6-Б28
	якщо НПФ у своїй діяльності наражається на інші галузеві (специфічні) ризики, то він також розкриває таку інформацію	5.10.4.3	МСФЗ 7.32
	Події після дати балансу:	5.10.5	
	якщо події, що мали місце після звітної дати, не впливають на стан активів і зобов'язань на звітну дату (тобто не є коригуючими), але настільки важливі, що їх нерозкриття може вплинути на здатність користувачів фінансової звітності робити правильні оцінки і приймати правильні рішення, необхідно розкривати таку інформацію:	5.10.5.1	МСБО 10.21
	(1) характер події;		
	(2) попередня оцінка фінансових наслідків або констатація, що така оцінка неможлива		
	якщо після звітної дати отримана інформація про умови, що існували на звітну дату, необхідно скоригувати розкриття інформації, що відноситься до цих умов, з урахуванням нової інформації	5.10.5.2	МСБО 10.19
	Додаткові розкриття (за умови прийняття рішення про доречність таких розкриттів)	5.10.6	
	Розкриття інформації за МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення»²	5.2	
	Звіт про чисті активи, наявні для виплат, що повинен включати інформацію щодо:	5.2.1.1	МСБО 26.35(а)
	відповідним чином класифікованих активів на кінець періоду	5.2.2.1	МСБО 26.35(а «і»))

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень		Пункт Рекомендацій	Параграф МСФЗ
	бази, використаної для оцінки активів	5.2.2.2	МСБО 26.35(а, «ii»)
	детальної інформації щодо інвестиції, яка перевищує 5% чистих активів, наявних для виплат, або 5% цінних паперів будь-якого класу чи типу	5.2.2.3	МСБО 26.35(а, «iii»)
	зобов'язань	5.2.2.4	МСБО 26.35(а, «v»)
	Звіт про зміни в чистих активах, наявних для виплат (форма НПФ-3)	5.2.1.2	МСБО 26.35(б)
	Опис програми пенсійного забезпечення та вплив будь-яких змін у програмі протягом звітного періоду, що містить:	5.2.3	
	назви працедавців і груп працівників, охоплених програмою пенсійного забезпечення	5.2.3.1	МСБО 26.36(а)
	кількість учасників, які отримують виплати, та кількість інших учасників, класифікованих відповідним чином	5.2.3.2	МСБО 26.36(б)
	тип програми (з визначеним внеском) забезпечення	5.2.3.3	МСБО 26.36(в)
	примітка щодо того, чи учасники програми роблять до неї внески забезпечення	5.2.3.4	МСБО 26.36(г)
	опис будь-яких умов припинення програми забезпечення	5.2.3.5	МСБО 26.36(д)
	зміни в пунктах 5.2.3.1–5.2.3.5 протягом звітного періоду забезпечення	5.2.3.6	МСБО 26.36(е)
	Інформація, яка не подана у фінансовій звітності, але яка є доречною для її розуміння		
Розкриття інформації щодо використання справедливої вартості³		5.6	
	Для активів та зобов'язань, що оцінюються за справедливою вартістю на періодичній або неперіодичній основі у звіті про фінансовий стан після первісного визнання, у примітках наводяться методики оцінювання та вхідні дані, використані для складання таких оцінок	5.6.1	МСФЗ 13.91(а)
	Для періодичних оцінок справедливої вартості з використанням закритих вхідних даних (3-го рівня) у примітках наводиться вплив оцінок на прибуток або збиток чи інший сукупний дохід за період	5.6.2	МСФЗ 13.91(б)
	Для кожного класу активів та зобов'язань, оцінених за справедливою вартістю у звіті про фінансовий стан після первісного визнання, у примітках наводиться рівень ієрархії справедливої вартості, до якого належать оцінки справедливої вартості у сукупності (1-й, 2-й чи 3-й рівень)	5.6.3	МСФЗ 13.91(б)

Вимоги щодо стислого викладу суттєвих облікових політик та інших пояснень	Пункт Рекомендації	Параграф МСФЗ
Для активів та зобов'язань, утримуваних на кінець звітного періоду, що оцінюються за справедливою вартістю періодично, у примітках наводяться величини будь-яких переміщень між 1-м та 2-м рівнями ієрархії справедливої вартості, причини таких переміщень та політику НПФ стосовно визначення, коли переміщення між рівнями вважаються такими, що відбулися	5.6.4	МСФЗ 13.91(в)
Для періодичних оцінок справедливої вартості, що належать до 3-го рівня ієрархії справедливої вартості, у примітках наводиться зіставлення залишків на початок періоду з залишками на кінець періоду, з розкриттям окремо змін протягом періоду, що відносяться до загальних прибутків або збитків за період, визнаних у прибутку або збитку; загальних прибутків або збитків в іншому сукупному доході, а також статтю (статті) в іншому сукупному доході, у якій такі прибутки або збитки визнані; придбання, продажі, випуски та погашення (кожний з цих видів змін розкривається окремо); сум будь-яких переведень у 3-ій рівень ієрархії справедливої вартості або з нього, причини таких переведень та політику НПФ щодо визначення того, коли переведення між рівнями вважаються такими, що відбулися	5.6.5	МСФЗ 13.91(г)
Інші розкриття, що вимагаються МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», якщо вони є доречними для розуміння інформації про справедливу вартість активів та зобов'язань	5.6.6	МСФЗ 13.91-99
Форми, передбачені пунктом «в» п. 3.1 Положення про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 27.10.2011 р. № 674, які не включені до п.п. 5.2.1.1–5.2.1.3 Рекомендації	5.2.1.4	

¹ Детальні вимоги до розкриття такої інформації наведено у відповідних МСФЗ.

² МСБО 26 вимагає розкриття додаткової інформації у фінансовій звітності (примітках) НПФ щодо програм пенсійного забезпечення.

³ Сроку залишкової інформація, розкриття якої не вимагається МСФЗ, однак така інформація може бути доречною для користувачів та підвищити якісні характеристики фінансової звітності. Зокрема, відповідно до параграфа 7 МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» розкриття інформації, викладені у цьому МСФЗ, не поширюються для інвестицій програми пенсійного забезпечення, оцінених за справедливою вартістю відповідно до МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення». Водночас МСБО 26 вимагає від НПФ розкривати інформацію про бази, використані для оцінки активів (п. 35 а) «і») МСБО 26), не зазначаючи при цьому, яким чином це потрібно робити.